

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 11 AUGUSTUS 1948

No. 1631

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	623
Sommaire, summaries	623
Berlijn door Mr K. P. van der Mandele	624
Een Frans-Italiaanse douane-unie door Dr M. Vajda	625
Het verbruik van groenten en fruit voor en na de oorlog door Ir J. G. W. Ignatius	626
De Belgische „Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid” (I) door Jacques Mattheussen	628
De wereldpositie van suiker (III) door Th. C. Geudeker	631
Boekbespreking:	
Paul M. Olyslager, „De localisering der Belgische nijver- heid”, bespr. door J. Geluck	634
Aantekening:	
De economische betekenis van de sportbeoefening	635
Internationale notities:	
Gaat Zuid-Afrika de import beperken?	636
De inflatie in China	637
Geld- en kapitaalmarkt	637
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Juli 1948 door V. van Rompu	638
Statistiek:	
Bankstaten	638

DEZER DAGEN

lijmen en zwaluwstaarten. In Nederland is een nieuw kabinet in elkaar gezet. Het is passen en meten geweest; zelfs zo is niet op ieder slot een sleuteltje gevonden. De bouwverkeer heeft de stevigheid van het staan vooral gezocht in een onorthodoxe vlakverdeling. Weldra zullen de aangewezen beoordelaars hun keurende stem uitbrengen. Gezien de daadwerkelijke belangstelling van de leidende

gildemeesters bij het groeiende werk, heeft de formeerder goede kans, dat zijn werk als meesterproef zal worden aanvaard. Zo zal hij niet opnieuw de staf hebben op te nemen als reizend gezelschap, gelijk de ministers, die hun schuifje hebben gedaan. Ten opzichte van hen geldt sterk, wat Shakespeare Odysseus laat zeggen over de ondankbaarheid: „A fashionable host that slightly shakes his parting guest by the hand”.

Handdrukken of handen wringen, hoe staat het in Moskou? Hebben de Westelijke afgezanten eindelijk het touwtje gevonden, waardoor het deurtje vanzelf open gaat? Of wrijft hun hand eindeloos langs gladde vlakken? Wij weten niets. Geen lade in de kanselarijen zit zo muurvast als die waarin de berichten uit Moskou worden opgeborgen. Talloos zijn de sagen, waarbij uit schone gesloten dozen een griezelige inhoud verrees. Laten wij het daarom ditmaal houden op de doos van Pandora; daar bleef, na opening, nog altijd de Hoop achter.

Wat er ook uit moge komen, niet een voor de Westelijke mogendheden bevredigende regeling van de Donaukwestie. Integendeel, in het Donau-statuut naar het ontwerp Wyjinski is hun een gestroomlijnd ongemakkelijk meubel voorgezet, dat zeker niet past bij de Engels-Amerikaanse stijl van inrichting van het woonhuis Europa: de Oost-Europese Staten echter kunnen het stuk goed plaatsen.

Paul Reynaud, de nieuwe Franse Minister van Financiën, is een ouderwetser man. Hij voelt meer voor een secretaire, vol met vakken en vakjes voor decreten. De kunst is thans er eerst een algemeen regelende wet in opgeborgen te krijgen; dan kan de klep dicht om slechts te worden geopend als hij meent, dat een decreet te voorschijn moet worden gehaald. De Franse afgevaardigden hebben het gevoel, dat het meubelstuk binnen de langzamerhand kaal geschuurde planken der Franse democratie wat misstaat. Desondanks schijnt het het waardevolste als economisch hulpmiddel waarover Frankrijk op dit moment kan beschikken.

Nogal bekocht voelt President Truman zich. Hij had bij het Congres een anti-inflatie wet besteld, imposant als een kolommenkast. Wat hem thans is geleverd, kan hij zelfs niet waarderen als utility-meubel. Een deel van de gebrekkige afwerking heeft hij te wijten aan zijn Zuidelijke partijgenoten, wier betoog geen hout sneed, ook al ging het van dik hout zaagt men planken. Het Congres kan weer naar huis maar de Amerikaanse oud-strijders kunnen naar woningen blijven uitzien op lange termijn. Iets minder zal hen dit benauwen, omdat de benauwenis van de voortdurende stijging van de kosten van het levensonderhoud de maaltijd belangrijker maakt dan de tafel.

Nu echter zijn de Verenigde Staten voor Europa nog het „tafeltje dek je”. Het eerste milliard dollars onder de Europese hulp is uitgedeeld. Bij de bekendmaking der jongste gegevens bleek, dat Nederland in het huidige kwartaal \$ 75 miljoen als geschenk zal ontvangen. Toch zou het mooier dan een sprookje zijn wanneer de Nederlandse economie de beschikking over zo'n bedrag kreeg, doordat de Indiëse lade niet meer klemde.

Onder auspiciën van het
Nederlandsch Economisch Instituut verscheen:

BEDRIJVIG NEDERLAND

Een Studie over
Nederlands economische structuur door

Dr Th. L. M. Thurlings

en

Drs J. H. Lubbers

★

Prijs f 6.90

(voor leden en donateurs van het N.E.I. f 5.17)

★

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
N.V. UITGEVERSMIJ. „ELSEVIER” — AMSTERDAM

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten - **V.V.S.** -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het
gezonderhouden van uitstaande credieten. Aan-
vaard als onderdeel der debiteuren-administra-
tie, zal het van groote praktische waarde blijken
te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (5 lijnen)

40ste publicatie van het Nederlands Eco-
nomisch Instituut

Dr J. H. van Stuijvenberg

**Enkele economische aspecten van de
kersenteelt in Nederland**

Prijs f 6.-*

(Prijs voor leden en donateurs van het Ne-
derlandsch Economisch Instituut f 4.50)

★

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
DE ERVEN F. BOHN N.V. — HAARLEM

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

REKENING-COURANT EN GIRO

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van

zoutzuur, (alle kwaliteiten)

vloeibaar chloor

chloorbleekloog

natronloog, caustic soda.

ROTTERDAMSCH
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

SPECIALE

AFDEELINGEN

VOOR

PARTICULIEREN

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE

DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

Groothandel

*Weekblad voor de
internationale handel*

Heeft U al eens
een proefnummer
aangevraagd?

H. A. M. Roelants

Schiedam

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE

VLAARDINGEN

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Mr K. P. van der Mandele, *Berlijn.*

Dr M. Vajda, *Een Frans-Italiaanse douane-unie.*

De Frans-Italiaanse plannen tot economische samenwerking vertonen in vele opzichten een frappante analogie met de Benelux. In beide gevallen wordt de douane-unie slechts beschouwd als een eerste stap naar een economische unie. Voorts geldt ook voor Frankrijk en Italië, dat hun economieën in velerlei opzicht niet complementair zijn. Dit laatste is echter geen beletsel; veeleer kunnen de ermede samenhangende moeilijkheden door nauwe economische aaneensluiting worden gereduceerd. Frankrijk en Italië verwachten dezelfde voordelen als de Benelux: sterkere positie bij internationale onderhandelingen, vergroting van de binnenlandse markt e.d. De bedoeling der Frans-Italiaanse samenwerking is o.a. de economische integratie van Europa te bevorderen. Wellicht zullen de Frans-Italiaanse unie en de Benelux met elkaar samenwerken, waarbij Frankrijk als verbindende schakel zou kunnen fungeren.

Ir J. G. W. Ignatius, *Het verbruik van groenten en fruit voor en na de oorlog.*

Het verbruik van groenten en fruit ligt thans onmiskenbaar hoger dan vóór de oorlog. De binnenlandse markt blijkt, wat groenten betreft, belangrijk meer op te nemen dan in de dertiger jaren, toen regelmatig een toestand van verzadiging optrad en grote quanta groenten geen koper vonden. Het is mogelijk — en dit geldt ook voor fruit — dat de schaarste aan andere voedingsmiddelen hier van invloed is; men kan zich echter moeilijk aan de indruk onttrekken, dat veranderde inzichten met betrekking tot de voeding een grote rol spelen. Anderzijds blijkt (vooral bij fruit) ook de grootte van de oogst het verbruik te beïnvloeden. Zowel voor de groente- als voor de fruitteelt is de binnenlandse markt van grote betekenis.

J. Mattheussen, *De Belgische „Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid” (I).*

De oprichting van de N.M.K.N., in 1919, vloeide voort uit: 1. kapitaalschaarste; 2. de kapitaalbehoefte van middelgrote ondernemingen, die geen directe toegang tot de kapitaalmarkt hebben — ook nu nog zijn kleine en middelgrote ondernemingen in België overwegend; 3. de financiële eisen van het na-oorlogs economisch herstel. Aan de N.M.K.N., opgezet als semi-publieke instelling, was aanvankelijk slechts een suppletoire en passieve rol toegedacht; thans beschikt zij over evenveel bewegingsvrijheid als credietinstellingen uit de privé-sector. Inmiddels komt het vaak voor, dat credietaanvragen slechts via andere credietinstellingen bij de N.M.K.N. ahangig worden gemaakt.

Th. C. Geudeker, *De wereldpositie van suiker (III).*

In het werelddeel Amerika ligt de suikerproductie thans aanzienlijk boven de vooroorlogse. Dit is vnl. te danken aan Cuba, dat thans ca 2 × zoveel suiker produceert als vóór de oorlog. Door Cuba's recordoogsten werd een ongunstige prijsontwikkeling gevreesd; teelrestrictie wordt weer overwogen. Inmiddels is een belangrijke ontspanning ingetreden: de Verenigde Staten hebben 1 mln ton Cuba-suiker uit de markt genomen voor de Amerikaanse zone in Duitsland en voor het Marshall-plan.

In Azië ligt de suikerproductie aanzienlijk beneden de vooroorlogse. De eerste plaats, die Java vroeger innam, wordt thans door India bezet. De toekomst der Java-suikerindustrie is moeilijk te omlijnen; de fabrieken liggen voor 2/3 in Republikeins gebied, het herstel van gebouwen, installaties en terreinen vergt enorme kapitalen, die slechts bij terugkeer van ordelijke verhoudingen verantwoord zijn.

SOMMAIRE.

Dr K. P. van der Mandele, *Berlijn.*

Dr M. Vajda, *L'Union Douanière Franco-Italienne.*

Les plans franco-italiens pour une coopération économique, présentent, sous différents aspects, beaucoup d'analogie avec ceux de l'Union Benelux. La France et l'Italie éprouvent les mêmes difficultés dans la réalisation de l'union économique que les partenaires des pays Benelux; mais elles escomptent en retirer les mêmes avantages. Il est fort probable que dans l'avenir, il résultera de la collaboration des deux unions une intégration économique dans l'intérêt supérieur de l'Europe.

Ir J. G. W. Ignatius, *La consommation de légumes et de fruits aux Pays-Bas avant et après la guerre.*

La consommation de fruits et de légumes aux Pays-Bas est plus importante qu'avant la guerre. La pénurie d'autres denrées alimentaires en est partiellement la cause. Par ailleurs, les changements intervenus dans les goûts de la population jouent un rôle appréciable dans l'alimentation.

J. Mattheussen, *La Société Nationale de Crédit à l'Industrie (société belge) (I).*

Th. C. Geudeker, *La Production Mondiale et le Marché du Sucre (III).*

La production du continent américain et surtout du Cuba est sensiblement plus grande qu'avant la guerre. Les achats effectués par les Etats-Unis pour l'Europe Occidentale ont provisoirement provoqué une baisse du prix du sucre. Au contraire, en Asie la production sucrière reste profondément en dessous du niveau d'avant-guerre; surtout à Java un considérable retard doit être rattrapé.

SUMMARIES.

Dr K. P. van der Mandele, *Berlijn.*

Dr M. Vajda, *A customs union between France and Italy.*

The Franco-Italian plans for economic cooperation bear a striking resemblance to Benelux. On their way to a complete economic union France and Italy are meeting the same difficulties as the Benelux partners while on the other hand they are expecting the same advantages. It is highly probable that in the future the two unions may cooperate for the benefit of European economic integration.

Dr J. G. W. Ignatius, *Vegetables and fruit consumption before and after the war.*

In the Netherlands the consumption of vegetables and fruit is now admittedly higher than before the war. To some extent, of course, the scarcity of other foodstuffs is responsible for this development. In addition, however, the Dutch population's knowledge of dietetics has certainly changed for the better.

J. Mattheussen, *The Belgian „Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid” (I).*

Th. C. Geudeker, *The world sugar position (III).*

At present sugar production on the American continent (especially Cuba) is considerably higher than before the war. For the time being United States purchases for Western Europe have been able to prevent a collapse of the sugar price. On the other hand sugar production in Asia has not yet reached prewar figures. Especially Java has to recover considerable losses.

BERLIJN.

Terwijl de mensheid zich met een bang hart afvraagt, of wij aan de vooravond van een derde wereldoorlog staan, mogen wij gerust aannemen, dat er geen nieuw conflict aan de hand is, maar dat wat in Moskou thans besproken en hopelijk ook beklonken wordt in feite niets anders is dan een officiële erkenning van dat wat zich allang voltrokken heeft. Het komt er nu alleen nog op aan om het aan de wereld uit te leggen of, zoals onze Oosterburen het formuleerden: „Wie sage ich es meinem Kinde?“

Van den beginne af waren alléén de Engelsen intuïtief niet tegen een West- en Oost-Europa gekant, terwijl én Rusland én Amerika zich met man en macht tegen een verdeling van Duitsland verzetten. Beiden hoopten het onverdeelde Duitsland aan hun eigen kant te krijgen, de een door een communistische, de ander door een kapitalistische penetratie. Beiden hebben moeten erkennen, dat de praktijk sterker bleek dan hun wensen. Terwijl Amerika echter vrij gauw de Engelse visie adopteerde en Frankfort tot de Westduitse hoofdstad maakte, heeft Rusland om bepaalde redenen tot op heden naar buiten de fictie van een Duitse eenheidsstaat volgehouden. Achter het ijzeren gordijn heeft zich echter hetzelfde voltrokken als in het Westen: Oost-Duitsland is — met de nieuwe hoofdstad Leipzig — in de Sowjet-economie geïntegreerd.

Berlijn onder de Duitse machtsconcentratie.

En nu: *Berlijn*. Berlijn, dat tot de éénwording van Duitsland in 1871 aan de ene kant niet veel meer was dan de hoofdstad van Pruisen, was aan de andere kant sedert Frederik de Grootte de personificatie van het Duitse Jonkerdom en van het pruisische militarisme. Toen met de schepping van de eenheidsstaat de stormachtige opbloei van de Westduitse industrie en de daarmee gepaard gaande expansie van het bankwezen een aanvang namen, was het haast een natuurwet, dat Oost en West elkaar in Berlijn vonden, en dat Berlijn werd een bolwerk van geconcentreerde en gecombineerde machtsoefening. In het Bismarckse Duitsland hebben zware industrie, grootgrondbezit, haute-finance, buitenlandse zaken en generale staf altijd ten nauwste samengewerkt, en Berlijn is daardoor de economische overkoepeling van het Rijk geworden en de zetel waar de nieuw verworven rijkdommen van Duitsland in politieke strategie werden omgezet. Tot het culturele centrum is het echter nooit gegroeid; daarvoor heeft het verbond te kort geduurd.

Na de tweede wereldoorlog is deze machtsconcentratie uiteengeslagen. De Oost-Pruisische jonkers, die men als de militaire kaste bij uitnemendheid kon beschouwen, zijn door de Russen volledig geliquideerd. Hun uitgebreide landerijen, waarop hun economische invloed gebaseerd was, zijn verdeeld en het Duitse leger bestaat niet meer: het opperbevel en de staf stonden in Neurenberg terecht. Het kruispunt Berlijn heeft daardoor voor het Westen zijn aantrekkingskracht verloren. Het — grotendeels katholieke — Westen, dat door een eeuwenoude *cultuur* met zijn buurlanden verbonden was, zal nu ook *economisch* anders gericht zijn: het zal mijn en machine niet meer op de stringente bevelen van Berlijn voor *destructieve* doeleinden behoeven te gebruiken, maar, volgende de opwekking van het verwante Westen, aan de *constructieve* opbouw van Europa mede kunnen werken.

Berlijn nu: een lege schaal.

En nu dringt zich vanzelf de vraag bij ons op: wanneer

deze zienswijze juist is, welk nut kan dan het bezit van die half-verwoeste lege schaal, die eens Berlijn heette, nog hebben? Als metropool van circa vijf miljoen inwoners voor een Oostelijk Duitsland met twee en twintig miljoen zielen betekent het een waterhoofd net als Wenen na het aan de Donau-monarchie opgelegde Verdrag van Versailles. Terecht antwoordde men op de vraag, waaruit de nieuwe Oostenrijkse staat bestond, met: „uit Wenen en omgeving“.

Het wil dus voorkomen, dat het zéér jammer is, dat men de manoeuvre der Russen niet heeft voorzien en dat men zich heeft laten verleiden om van Berlijn een prestige-kwestie voor de Anglo-Amerikanen te maken, die hun tijd, energie en zeer veel kostbaar materiaal kost, dat veel nuttiger voor de reconstructie van het Westen gebruikt had kunnen worden. Wanneer het de opzet van de Russen was om de opbouw van het Westen te vertragen en tevens het vertrouwen der Duitsers in het beleid der Westelijke mogendheden te ondermijnen, zo moeten wij helaas constateren, dat deze ronde door Stalin gewonnen is.

Bij deze gelegenheid zou eens principieel onder de ogen moeten worden gezien, of, en zo ja op welke wijze, Rusland voor de Westelijken een bedreiging kan vormen. Dat het tot een open aanval op het Westen zal overgaan, kan als onwaarschijnlijk terzijde worden gesteld. Gezien de geringe resultaten, die de grote communistische opstanden in Frankrijk en Italië opleverden, zal het *deze* weg voorlopig ook wel niet bewandelen. Het zal echter alles doen om de economische voorsprong, die het Westen heeft, zoveel mogelijk te verhinderen of teniet te doen en dat kan het op twee manieren. Ten eerste door het bewust creëren van prestige-kwesties à la Berlijn, waardoor het Westen genoopt wordt kostbaar materiaal nutteloos te verspillen. Ten tweede door te trachten het Westen zoveel mogelijk verstoppen te houden van de grondstoffen en hulpbronnen waarop het tot nu toe dreef. Uit dit oogpunt begunstigen de Russen elk extreem-nationalistisch streven in de wereld, dat ten doel heeft zich van het Westen los te maken, onverschillig of een communistische of andere ideologie aan dit streven ten grondslag ligt. De grote kunst van het Westen zal daarom zijn om elke beweging van dien aard tijdig te onderkennen en haar door bijstand of tegemoetkoming aan zich te verplichten, waardoor zij uit de zorgzame hoede van de altijd gereedstaande Russische peetoom gehouden wordt.

Eerste doel: afbakening van invloedssferen op ons continent.

Het beste wat wij thans zouden kunnen verwachten van de besprekingen in Moskou zou zijn, dat men komt tot een afbakening van de sferen van invloed *over de gehele wereld*. Dit lijkt ons zéér onwaarschijnlijk. Wij zouden al blij zijn, wanneer wij op *ons continent* tot een erkenning van de wederzijdse belangensferen zouden kunnen geraken. Ware dit zo, dan zouden wij een daadwerkelijk begin kunnen maken, over en weer, met de opbouw van ons deel van Europa.

Wanneer het Westen op deze wijze niet door ideologieën maar door daden tot de wereld sprak, zou dit het nabije en het verre Oosten kunnen bewegen de handen met het Westen niet lichtvaardig te verbreken. Want dat de volgende grote uiteenzetting tussen Rusland en het Westen in het Oosten zal plaatsvinden, zal wel ieder duidelijk zijn.

Rotterdam, 10 Augustus.

K. P. VAN DER MANDELE.

EEN FRANS-ITALIAANSE DOUANE-UNIE.

De Amerikaanse hulp aan Europa vormde het voornaamste uitgangspunt tot het ontstaan van de plannen inzake een Frans-Italiaanse douane-unie. De Amerikanen nemen het standpunt in, dat hun hulp slechts de voornaamste financiële basis van Europa's economisch herstel kan vormen. Volgens de Amerikaanse opvatting heeft de Marshall-hulp als voorwaarde de bereidheid der Europese landen zich zoveel mogelijk zelf te helpen. Een nauwe economische samenwerking, in de eerste plaats tussen de bij de Amerikaanse hulp rechtstreeks betrokken landen, is hiervoor een eerste vereiste. De voornaamste beginselen en onderdelen van deze economische samenwerking vormen het onderwerp der besprekingen op de Parijse conferentie in de zomermaanden 1947. Een der vraagstukken, welke daar behandeld werden, was dat van een Europese douane-unie.

De Italianen bleken van een dergelijke douane-unie reeds toen voorstanders te zijn. Graaf Sforza, de Italiaanse Minister van Buitenlandse Zaken, verklaarde met nadruk, dat de Europese landen hun oprechte wil tot, grotere eenheid op economisch gebied zowel individueel als collectief duidelijk zouden moeten doen blijken. Hij noemde het onderzoek naar de mogelijkheid van een douane-unie een voorbeeld van de manier, waarop dit streven tot uiting zou kunnen komen.

De op de Parijse conferentie aangenomen resolutie inzake de voorbereiding van een Europese douane-unie beperkte zich echter tot algemeenheden. Het is gebleken, dat de verwezenlijking van een douane-unie, welke alle bij het Europees Herstel Programma betrokken landen zou omvatten, voorshands nog op praktisch onoverkomelijke moeilijkheden stuit. De overtuiging heeft veld gewonnen, dat een Europese douane-unie als een uiteindelijke doel ook in het gunstigste geval eerst in een meer verwijderde toekomst zal kunnen worden verwezenlijkt en dat inmiddels de weg hiertoe door regionale overeenkomsten zal kunnen worden geëffend. De Italianen, onder de indruk van de Benelux-plannen, meenden met de opbouw op dit gebied op een beperkte schaal een aanvang te moeten maken, ten einde tot concrete en positieve resultaten te kunnen komen. Het van Italiaanse zijde geopperde denkbeeld van een Frans-Italiaanse douane-unie heeft vervolgens van Franse kant onmiddellijk weerklank gevonden.

In aansluiting op de officiële mededeling van de zestien landen inzake de benoeming van een commissie ter bestudering van de mogelijkheden van een of meerdere Europese douane-unies werd op 13 September 1947 een gemeenschappelijk Frans-Italiaans protocol getekend omtrent een overeenkomst tussen de beide Regeringen, welke voorzorg in een onderzoek naar de mogelijkheid van een douane-unie tussen Frankrijk en Italië. Te dien einde werd een gemeenschappelijke Frans-Italiaanse commissie in het leven geroepen, welke reeds op 15 September haar werkzaamheden begon en vóór einde 1947 bij de twee Regeringen rapport moest uitbrengen over haar conclusies. Bedoelde commissie kreeg de opdracht in het bijzonder de volgende punten te onderzoeken: a. douane-, belasting- en administratieve kwesties; b. financiële en monetaire vraagstukken; c. verkeerswezen; d. migratie en arbeidsvraagstukken; e. economische betrekkingen met derde landen.

Bedoelde, uit deskundigen samengestelde, commissie heeft in haar op 22 December 1947 uitgebracht rapport een Frans-Italiaanse douane-unie voorgesteld. Deze zou volgens de aanbevelingen van de commissie in etappen moeten worden verwezenlijkt, waarbij voor een overgangperiode bijzondere bepalingen zouden gelden.

Het rapport van de studiecommissie vormde de grondslag voor een verdere stap der beide Regeringen, nl. de ondertekening van een protocol door de Ministers van Buitenlandse Zaken Sforza en Bidault op 20 Maart 1948

te Turijn. Hierin werd vastgesteld, dat beide Regeringen het met de aanbevelingen van de commissie eens waren en dat zij besloten hadden aan een gemengde commissie op te dragen de tekst van een accoord inzake de Frans-Italiaanse douane-unie overeenkomstig de aanbevelingen van het rapport van 22 December 1947 uit te werken en het programma betreffende de verwezenlijking van bedoelde douane-unie op te stellen.

Onderzoeken wij de Frans-Italiaanse plannen en de hiermede verband houdende vraagstukken; dan blijkt in menig opzicht een min of meer frappante analogie met de Benelux. In beide gevallen wordt de douane-unie niet als eendoel beschouwd, doch slechts als een eerste stap naar een economische unie, welke het eigenlijke eendoel wordt geacht. Volgens de heer Papi, Professor aan de Universiteit te Rome, zal het hier gaan om een werkelijke economische unie, „à l'intérieur de laquelle il faudrait harmoniser les législations des deux pays, concilier les intérêts opposés, coordonner les prévisions relatives à des productions et des échanges futures”¹⁾.

Vroeger was men veelal van mening, dat een douane-, resp. economische unie tussen twee of meerdere landen alleen kan slagen, mits hun economieën complementair van aard zijn. Volgens de moderne opvattingen is zulks echter geen vereiste, tenzij het in de bedoeling ligt een autarkische economische politiek te voeren, hetwelk niet het geval is. Zoals men weet, is het complementaire karakter van de Belgische en van de Nederlandse economieën o.a. in verband met Nederland's voortschrijdende industrialisatie aanzienlijk verminderd, zonder dat zulks een beletsel wordt geacht voor een economische unie tussen de Benelux-landen. Evenals voor Nederland en België-Luxemburg geldt ook voor Frankrijk en Italië, dat hun economieën in sommige opzichten wel complementair zijn, in vele andere echter niet. De landbouw in Frankrijk en Italië is grotendeels niet complementair. Voorts bestaat er in beide landen een tekort aan een aantal grondstoffen en brandstoffen, waarin de andere partner niet of slechts in een beperkte mate kan voorzien. Zo is bijv. de Italiaanse metaalindustrie in belangrijke mate afhankelijk van kolenimporten. Voor de tweede wereldoorlog was Duitsland de voornaamste kolenleverancier van Italië. Frankrijk kan in deze behoefte niet voorzien. De Italiaanse industrie importeerde grote hoeveelheden oud ijzer. Op dit gebied kan Frankrijk Italië enigszins helpen, doch de Franse leveranties blijven bij de Italiaanse behoefte sterk ten achter.

Wel kan Italië bijdragen tot de voorziening in de Franse behoefte aan kwikzilver, zwavel, hennep, zijde, ruwe huiden enz., terwijl Frankrijk de Italiaanse behoefte aan erts, cokes, sommige textielgrondstoffen, chemische artikelen, meststoffen enz. gedeeltelijk kan dekken. Over het algemeen echter moeten beide landen in een groot deel van hun behoefte aan belangrijke voedingsmiddelen, grondstoffen en halffabrikaten voorzien door middel van invoer uit derde landen. Zij zijn dus, wat de voorziening in hun importbehoefte betreft, slechts in een beperkte mate complementair. Anderzijds treden zij, bij hun exporten betreft, veelal als concurrenten op de wereldmarkt op. Dit heeft vooral op de textiel-, machine- en chemische industrieën, zomede op een aantal levensmiddelen- en luxebedrijven betrekking.

Zoals echter reeds aangeduid, behoeft het niet-complementaire karakter der beide economieën geen beletsel te zijn voor de verwezenlijking van een economische unie. Veeleer kunnen de hieruit voortspruitende nadelen en moeilijkheden door een nauwe economische aaneensluiting worden gereduceerd. De hoofdzaak is, evenals bij de Benelux, dat er tussen de economische en sociale structuur, de culturele ontwikkeling en de algemene politieke oriëntatie

¹⁾ Zie „Vers l'Union Economique de l'Europe Occidentale?” in „Agence Economique et Financière” van 9 Maart 1948.

ring van de deelnemende landen geen onoverbrugbare kloof bestaat. Op een bijzonder terrein, nl. de voorziening van arbeidskrachten, zouden de beide landen elkaar goed kunnen aanvullen. Italië immers heeft een groot overschot aan arbeidskrachten, terwijl er in Frankrijk een nijpend gebrek aan arbeiders bestaat. Sinds de oorlog werd er echter van deze aanvullingsmogelijkheid slechts in een zeer geringe mate gebruik gemaakt.

Van een economische aaneensluiting verwachten Frankrijk en Italië ongeveer dezelfde voordelen als de Benelux-landen. In de eerste plaats zal hierdoor een grote economische entente met een gezamenlijke bevolking van ca 100 miljoen zielen en met een zeer groot economisch potentieel ontstaan.

Uiteraard zal deze machtige groep bij internationale regelingen en bij economische besprekingen met derde landen zich in een veel sterkere positie bevinden dan zulks bij afzonderlijk optreden der twee landen het geval zou zijn.

Door de aaneensluiting zal voorts een veel grotere binnenlandse markt ontstaan, waardoor een productie op ruimere schaal, een grotere mate van rationalisering, betere arbeidsverdeling enz. mogelijk zullen zijn. Een en ander zal met kostenverlaging, kwaliteitsverbetering, betere verzorging van de binnenlandse markt en verhoging van het concurrentievermogen der beide landen op de exportmarkten gepaard gaan. Wat de invoer betreft, zouden beide landen als kopers van de door hen het meest benodigde artikelen op de buitenlandse markten gemeenschappelijk kunnen optreden. Tevens zou een samenwerking tussen de exporteurs der beide landen met betrekking tot de vermindering van afbrekende concurrentie en eventuele verdeling van afzetgebieden van groot nut kunnen zijn.

Men ziet wel in, dat er zich overgangsmoeilijkheden zullen voordoen. Men is er echter van overtuigd, dat de economische unie uiteindelijk tot een belangrijke stijging van de welvaart zal leiden. Ook in dit opzicht is dus een analogie met de Benelux aanwezig.

Het aandeel van Italië en Frankrijk in de wereldhandel bedroeg in 1938 ca 7 pCt of ongeveer even veel als dat der Benelux-landen. In 1928 bedroeg dit percentage zelfs 10 pCt. De voordien vrij aanmerkelijke handel tussen de beide landen ging in de dertiger jaren in verband met verschillende factoren, zoals de tegenstelling op politiek gebied, de Italiaanse autarkiepolitiek, en de algemene economische situatie hard achteruit en had tot het uitbreken van de tweede wereldoorlog weinig te betekenen. De economische aaneensluiting zal uiteraard een flinke uitbreiding van het onderlinge ruilverkeer in de hand kunnen werken.

Tegenover de op een later tijdstip te verkrijgen voordelen staat de noodzaak van soms pijnlijke aanpassingen en het brengen van offers aan beide zijden. Tevens moeten verschillende kwesties worden geregeld en opgelost, alvorens een volledige economische unie haar beslag kan krijgen. Ook in dit opzicht geldt dus, mutatis mutandis, voor Frankrijk en Italië ongeveer hetzelfde als voor de Benelux-landen. Ook daar moet vooral op financieel en monetair gebied een hechte basis worden geschapen voor een nauwere aaneensluiting. Een volledige unificatie van het monetaire systeem is geen vereiste, doch er moet een vaste waardeverhouding der valuta's en inwisselbaarheid bestaan. Dit zal alleen mogelijk zijn na een definitieve stabilisatie, welke op haar beurt o.a. van het gezond maken der staatsfinanciën en van de definitieve opheffing van het inflatiegevaar afhangt. De regeling der bestuurs-, douane-, belasting-, transport- en migratievraagstukken zal ook nog grote inspanning vergen. Wat het laatstgenoemde punt betreft, viel de Italiaanse immigratie in Frankrijk in de laatste jaren sterk tegen. Terwijl immers het officiële Franse immigratieplan voor 1947 in het aanwerven van 250.000 Italiaanse arbeiders voorzag, bedroeg het werkelijk bereikte aantal immigranten in dat jaar slechts 65.000.

Er moet dus nog enorm veel werk worden verricht,

alvorens alle voorwaarden voor een Frans-Italiaanse economische unie verzekerd kunnen worden geacht. De wil hiertoe schijnt aan beide kanten te bestaan. Evenals voorts het tot stand komen van het eerste initiatief op dit gebied in een zekere zin een uitvloeisel was van de Marshall-hulp aan Europa, hangen ook de uiteindelijke kansen ten aanzien van de verwezenlijking daarvan voor een belangrijk deel van het succes van het Europese Herstel Programma af.

Evenals de staatslieden van de Benelux-landen hebben ook de vertegenwoordigers van de Franse en Italiaanse Regeringen nadrukkelijk betoogd, dat de Frans-Italiaanse aaneensluiting geenszins afsluiting van het te verenigen economisch gebied van andere landen betekent. Veeleer ligt het in de bedoeling, door de economische unie tussen de beide landen tevens de Europese samenwerking en de economische integratie van ons werelddeel te bevorderen. Gezien de gemeenschappelijke doelstellingen is het wellicht geen geheel utopistische verwachting, dat, mochten de beide economische unies tot stand komen, deze op verschillende gebieden hartelijk met elkaar zullen kunnen samenwerken. Wellicht zal Frankrijk hierbij de „traite d'union" tussen de beide groepen kunnen vormen.

Ten slotte zij nog vermeld, dat er op 6 Juli jl. te Parijs een nieuwe Frans-Italiaanse economische conferentie werd geopend. In het raam van deze besprekingen werden de afzonderlijke vraagstukken, verband houdende met de overeenkomst van 20 Maart 1948, in vijf commissies behandeld.

Amsterdam.

Dr M. VAJDA.

HET VERBRUIK VAN GROENTEN EN FRUIT VOOR EN NA DE OORLOG.

De consumptie van groenten en fruit in ons land werd in een vorig artikel¹⁾ vergeleken met die in enkele andere landen, met name de Verenigde Staten, Engeland en Canada. Het daarin behandelde cijfermateriaal had betrekking op het verbruik in de dertiger jaren. Ik wees er toen op, dat t.a.v. enkele producten, o.a. tomaten, het verbruik zich nog in het stadium van ontwikkeling bevond, zodat in de toekomst met hogere consumptiecijfers, wellicht ook voor andere producten, rekening moest worden gehouden.

Intussen zijn thans ook de veilingaanvoercijfers van 1946 en 1947 bekend geworden en kan een opstelling der verbruikscijfers worden gemaakt. Dank zij het systeem van verplicht veilen bezitten wij in deze aanvoercijfers een uitnemende basis voor de berekening der productie van de voor de handel geteelde gewassen. De aanvoer ter veiling geeft namelijk nog geen juist beeld van de productie, omdat van verschillende producten, van het één wat meer, van het ander wat minder, buiten de veiling om kan worden verhandeld; het verkopen van kersen in een boomgaard direct aan consumenten is hiervan een bekend voorbeeld. Derhalve is het noodzakelijk om van ieder product de aanvoer met een zeker percentage te verhogen, welk percentage in overleg met deskundigen is vastgesteld. Deze percentages zijn gewoonlijk laag; bij een enkel product zijn ze echter van betekenis; zo werd bijvoorbeeld bij kersen een opslag van 15 pCt toegepast.

Men bedenke echter wel, dat zodoende de productie wordt bepaald van de voor de handel geteelde gewassen; datgene wat in particuliere tuinen wordt voortgebracht is in de productiecijfers en in de nog te noemen verbruikscijfers niet begrepen, wat ongetwijfeld een ernstig gemis is. De totale jaarlijkse hoeveelheid groenten en fruit, welke in particuliere tuinen wordt geproduceerd bedraagt minstens 150 à 200 duizend ton. Dit cijfer berust op een

¹⁾ „Het groenten- en fruitverbruik in Nederland, vergeleken met dat in enkele andere landen", „E.-S.B." van 26 Februari 1947, blz. 169.

vrij ruwe schatting; eerst wanneer een beter inzicht zal zijn verkregen in de door particulieren beteelde oppervlakte, zal het mogelijk zijn nauwkeuriger cijfers over het verbruik van in eigen tuin geteelde producten te verkrijgen.

Om het verbruik te berekenen moeten de aldus vastgestelde geproduceerde hoeveelheden worden vermeerderd met het netto-gewicht van de geïmporteerde hoeveelheden, vervolgens verminderd 1° met het netto-gewicht van de geëxporteerde hoeveelheden; 2° met de hoeveelheden, welke onverkoopbaar blijken te zijn geweest (de zgn. „doorgedraaide producten”) en 3° met de hoeveelheden, welke de industrie heeft opgenomen. De aldus berekende hoeveelheden worden vermeerderd met hetgeen eventueel uit het doorgedraaide product alsnog is gedistribueerd (wat vóór de oorlog niet te verwaarlozen hoeveelheden was!) en wat naar schatting als verwerkt product ter beschikking van de Nederlandse consument is gekomen. Deze laatste hoeveelheid wordt wederom herleid tot vers product.

Hiermede is in het kort de gevolgde methode aangegeven; de vereiste berekeningen zijn vrij ingewikkeld omdat voor elk product de situatie anders is en van jaar tot jaar bovendien nog kan veranderen.

In de thans volgende overzichten is het verbruik uitgedrukt in kg per hoofd van de bevolking; ter vergelijking met die van de jaren 1946 en 1947 zijn de consumptiecijfers in de periode 1937/1939 mede opgenomen (vóór 1937 is niet bekend wat de industrie heeft verwerkt, t/m 1936 zijn weggelaten).

De consumptie van groenten (uitsluitend voor de handel geteeld).

Het verbruik van groenten geeft het volgende beeld te zien:

Verbruik van groenten in kg per hoofd	1937/39	1946	1947
Totaal verbruik	53,06	70,68	63,40
waarvan:			
vers product	46,11	58,23	54,80
verwerkt product uitgedrukt in vers	6,95	12,45	8,60

Na de oorlog is het groenteverbruik onmiskenbaar gestegen; wel is de consumptie in 1947 lager dan die in 1946, maar deze vermindering kan vrijwel geheel op rekening worden geschreven van de sterk verminderde oogst als gevolg van de langdurige droogte, waaronder sommige producten, zoals bonen, erwten; andijvie en sla, ernstig hebben geleden, terwijl ook van peen en uien de oogst zéér teleurstelde. De veronderstelling, dat, als gevolg hiervan, verhoogde prijzen de consumptie zouden hebben gedrukt, blijkt niet geheel juist te zijn. Niet alleen dat de gemiddelde waarde der groenten in 1947 weinig verschilde van die in 1946, nl. 21,2 ct per kg tegen 20 ct, maar ook van verschillende producten was de prijs óf weinig hoger dan die in het vorige jaar óf bleef daar zelfs beneden.

In de hierboven vermelde totalen is een hoeveelheid groenten opgenomen, welke, jammer genoeg, niet kan worden gespecificeerd. Dit is het zgn. afwijkend product, d.i. het product, dat weliswaar niet aan de gestelde kwaliteitseisen voldoet en dus niet onder de naam van goedgekeurd product kan worden verhandeld, maar toch nog voor consumptie geschikt is; dit quantum bedraagt jaarlijks ongeveer 12 pCt van de ter veiling aangevoerde hoeveelheid.

Brengen we het afwijkend, alsmede het door de industrie opgenomen product in mindering van de bovengenoemde quanta, dan houden we een rest over, die, voorzover mogelijk, nu als volgt kan worden gespecificeerd (zie staattje/bovenaan volgende kolom):

Het peil van het verbruik ligt in 1946—1947 belangrijk hoger dan in de vooroorlogse jaren. De achteruitgang in 1947 vergeleken met 1946 doet zich voor bij 2 producten-

Producten	1937/39	1946	1947
Fijne bladgroenten	10,70	11,22	11,07
Grove bladgroenten	6,54	8,93	10,43
Bloemkool	4,62	4,83	4,32
Peulvruchten	5,07	6,70	4,45
Bol-, knol- en wortelgewassen	6,64	14,27	11,03
Stengelgroenten	0,69	0,84	1,00
Vruchtgroenten	3,03	3,55	4,42
Specerijgewassen	0,42	1,01	0,74
Totaal deze producten	37,71	51,35	47,46
Afwijkend product	8,92	9,19	8,41
Totaal verse groenten	46,63	60,54	55,87
Waarvan in mindering te brengen ¹⁾	0,52	2,31	1,07
Totaal verbruik	46,11	58,23	54,80

¹⁾ Dit betreft de uitvoer in netto-gewicht en de afname door de industrie van een groep „andere verse producten”, welke niet gespecificeerd wordt vermeld.

groepen, nl. de peulvruchten (snij-, prinsesse-, pronk- en tuinbonen, alsmede erwten en peulen) en de bol-, knol- en wortelgewassen (peen, uien, krotten, koolraap e.a.) waarvan de oogst, zoals gezegd, ernstig teleurstelde.

Het verbruik van fijne bladgroenten heeft zich ook in 1947 gehandhaafd; tot de belangrijkste producten in deze groep behoren andijvie, sla, spinazie en witlof. Wel was de productie van andijvie in 1947 14,5 miljoen kg lager dan in 1946, doch in dit laatste jaar bleek ook een grote hoeveelheid niet door de binnenlandse markt te kunnen worden opgenomen. Niettegenstaande de gemiddelde prijs in 1947 f 18,70 per 100 kg bedroeg tegenover f 13,05 in 1946, bleef de afzet in het binnenland nagenoeg ongewijzigd.

Tegenover een verminderde consumptie van sla in 1947, welke gezien moet worden als het resultaat van een kleinere productie, staat een verhoogd verbruik van spinazie en witlof.

Opvallend is de grote consumptie van grove bladgroenten, waarvan de sluitkoolsoorten (rode, witte en savoyekool) de voornaamste vertegenwoordigers zijn. Vóór de oorlog was een zekere daling in het verbruik van deze producten merkbaar; de oorlog heeft hierin een verandering gebracht, welke ook in 1946 en 1947 nog blijkt te hebben aangehouden. De langdurige strenge winter van 1946/1947, welke de vroege productie van de onder glas geteelde groenten remde, heeft ongetwijfeld een gunstige invloed op de consumptie van koolsoorten uitgeoefend. Daarbij komt nog, dat in 1947 de productie zeker 35 miljoen kg meer heeft bedragen dan in 1946, terwijl de uitvoer naar verhouding minder steeg, nl. met 18,7 miljoen kg. Het quantum, dat op de veilingen geen afzet vond, daalde eveneens. Het verhoogde verbruik kan niet als een gevolg van lagere prijzen worden gezien, want de gemiddelde prijzen blijken in 1947 hoger te zijn geweest dan in 1946. Zo bedroeg de gemiddelde prijs voor rode kool in 1946 f 9,57 per 100 kg tegenover f 11,38 in 1947, voor savoyekool f 9,62 tegenover f 11,17 en voor witte kool f 5,39 tegenover f 9,48.

De vermindering van het peulvruchtenverbruik in 1947, voorzover dat dan het verse product bonen en doperwten betreft, komt geheel voor rekening van de enorm gedaalde aanvoer van erwten, welke ongeveer 12 miljoen kg lager was dan in 1946.

De daling, welke het verbruik van knol- en wortelgroenten geeft te zien, hangt wederom samen met de sterk verminderde aanvoer van peen en uien. Weliswaar was de gemiddelde prijs van uien in 1947 bijna f 15 per 100 kg tegen f 10 in 1946 en zou men dit wellicht kunnen aanvoeren als een argument voor de vermindering der consumptie, maar daar staat tegenover, dat de prijzen voor de belangrijkste peensoorten, nl. bos- en breekpeen, nauwelijks van die in 1946 verschilden.

Het verhoogde verbruik van vruchtgroenten is een reeds enkele jaren waarneembaar en verheugend verschijnsel, dat voornamelijk op rekening van het tomatenverbruik kan worden geschreven.

Zoals de situatie thans is (en zich ook dit jaar met zijn

gunstige oogstvooruitzichten laat aanzien), blijkt de binnenlandse markt belangrijk meer op te nemen dan in de dertiger jaren, toen regelmatig een toestand van verzadiging optrad en grote quanta groenten geen koper vonden²⁾. Mogelijk dat de schaarste van andere levens- of voedingsmiddelen hierop nog van invloed is; wij kunnen ons echter moeilijk aan de indruk onttrekken, dat veranderde inzichten met betrekking tot de voeding een grote rol spelen. Anderzijds blijkt ook de grootte van de oogst het verbruik te beïnvloeden (wat zich nog veel sterker doet gevoelen bij het fruitverbruik), waardoor men de neiging zou krijgen de uitlating van H. M. Southwarth te beamen³⁾, welke tijdens een conferentie van de leden van de „American Economic Association” de ontwikkeling van het verbruik als volgt kenschetste:

- „1. We will eat what we get,
2. We will eat what we can afford to buy,
3. We will eat what we're taught to eat,
4. We will eat what we're sold.

The actual pattern of consumption will be forged in the combination and conflict of forces that underly these four statements”.

Het voorgaande heeft, naar ik hoop, duidelijk gemaakt, van welk een belangrijke betekenis de binnenlandse markt voor de producten der groenteteelt is, een betekenis, welke door sommigen weleens te laag wordt aangeslagen.

Aan een in het binnenland verzekerde afzet van laat ons zeggen minstens 600 miljoen kg groenten tegenover een productie van 900 miljoen kg, zoals wij in dit jaar met reden mogen verwachten, dient minstens evenveel aandacht te worden geschonken als aan de export!

De consumptie van fruit (uitsluitend voor de handel geteeld).

Het verbruik van fruit vertoont een onregelmatiger verloop dan dat van groenten:

Verbruik van fruit in kg per hoofd	1937/39	1946	1947
Totaal verbruik	33,96	24,72	50,01
waarvan:			
vers product	29,72	19,69	45,19
verwerkt product uitgedrukt in vers ..	4,24	5,03	4,82

Veel sterker nog dan bij groenten wordt het fruitverbruik beïnvloed door de resultaten van de oogst. Het voor ons land enorme verbruikscijfer van 50 kg in 1947 valt des te meer op, wanneer we bedenken, dat in het verbruikscijfer voor de periode 1937/39 een hoeveelheid van 11,36 kg citrusfruit en bananen was begrepen, tegenover slechts 4,09 kg in 1947 en nihil in 1946.

De grote variatie komt dan ook des te méér tot uitdrukking, wanneer wij deze laatste cijfers weglaten en tevens de door de industrie, opgenomen hoeveelheden, zodat het verbruik van in het binnenland geteeld en voor de verse consumptie bestemd fruit, wordt verkregen:

Verbruik van vers binnenlands fruit ¹⁾	1937/39	1946	1947
Totaal verbruik	18,83	20,11	41,21
waarvan:			
Onder glas geteeld fruit	1,83	1,35	1,51
Klein fruit (incl. aardbeien)	1,60	1,26	1,13
Pit- en steenvruchten	14,66	16,78	37,86
Meloenen	0,74	0,72	0,71

¹⁾ De totaalcijfers moeten ook hier nog worden verminderd met respectievelijk 0,47, 0,42 en 0,11 kg voor de reeds genoemde posten export in netto-gewicht en afname door de industrie van een niet gespecificeerde post „overige verse producten”.

Opgemerkt moet worden, dat de vermindering van de consumptie van het zgn. klein-fruit (dat zijn bessen, frambozen en aardbeien) veroorzaakt wordt door de sinds 1939 sterk gedaalde oogst van aardbeien, grotendeels een gevolg van natuurlijke factoren als vorstschade en virusziekten. De enorme stijging van de consumptie van pit- en

steenvruchten (appelen, peren, pruimen en kersen) demonstreert duidelijk, welk een afzet op de binnenlandse markt kan worden gevonden. Evenals bij groenten zal ook hier wel de schaarste aan andere voedingsmiddelen ertoe hebben bijgedragen, wat niet wegneemt, dat de Nederlandse consument in 1947 boven verwachting een zeer grote bereidheid aan de dag heeft gelegd om zich met fruit te voeden. Hierbij dient te worden opgemerkt, dat de fruitprijzen in 1947 belangrijk lager waren dan in 1946. Zo bedroeg de gemiddelde appelprijs op de veilingen in 1947 f 18,25 tegen f 33,51 per 100 kg in 1946. Voor de peren waren deze cijfers f 19,41 tegen f 35,88, voor de pruimen f 41,48 tegen f 52,92, voor de druiven f 103,54 tegen f 149,93 enz. Aanvankelijk was men in fruitteeltkringen in 1947 zéér pessimistisch gestemd t.a.v. de afzet, maar de ervaring heeft geleerd, dat voor dit pessimisme géén reden in geweest. Integendeel kon in de voorjaarsmaanden van 1948 nog van een tekort worden gesproken.

Tenslotte moge nog een opmerking worden gemaakt ten aanzien van de invloed van geïmporteerd fruit, in het bijzonder het citrusfruit. Hoewel niet ontkend kan worden, dat het aanbod van citrusfruit invloed uitoefent op de gevraagde hoeveelheid van in het binnenland geteeld fruit, zo moet wel worden bedacht, dat dit aanbod eerst een rol gaat spelen, wanneer het binnenlandse fruit al grotendeels geruimd is. Herstel van de vroegere importquanta van citrusfruit behoeft m.i. uit deze hoofde geen enkele rem te zijn op het verbruik van pit- en steenvruchten, daargelaten nog de vraag of hier van vervangbaarheid sprake is, wat ook voor twijfel vatbaar is.

De onverwacht grote binnenlandse consumptie van fruit in 1947 wettigt de hoop, dat ook bij verdere uitbreiding van de fruitteelt in ons land en toenemende intensivering van de cultuur, met als gevolg een in de nabije toekomst stijgende oogst, een gerede afzet voor het fruit zal worden gevonden.

's-Gravenhage.

Ir J. G. W. IGNATIUS.

DE BELGISCHE „NATIONALE MAATSCHAPPIJ VOOR KREDIET AAN DE NIJVERHEID” (I).

Ontstaan, statuut en evolutie.

De snelle en ver doorgevoerde industrialisatie van België in en sedert de XIXde eeuw heeft de dringende behoefte aan kapitaal tot een nagenoeg blijvend verschijnsel voor het Belgische bedrijfsleven gemaakt; rekening moet immers worden gehouden met het feit, dat België, tijdens de vroegere eeuwen van politieke onzelfstandigheid, geen grote materiële welvaart had gekend en bovendien dat het land schaars is aan natuurlijke rijkdommen. Van ouds is dus in België met het voorhanden kapitaal gewoerd moeten worden.

Daar komt bij, dat het bedrijfsleven in België, trots een zekere tendens naar concentratie, steeds zeer versnipperd was; ook nu nog zijn de kleine en middelgrote ondernemingen overwegend. Dergelijke ondernemingen kunnen bezwaarlijk de nodige investeringsmiddelen direct uit de kapitaalmarkt putten.

Die moeilijkheden waren niet ontgaan aan de Nationale Bank van België, 's lands circulatiebank, die, evenals de privé banken, er onder de drang der omstandigheden toe gebracht werd crediet te verlenen dat, ofschoon kort naar zijn vorm (discontering van promessen), toch in feite lang was, doordat het permanente of quasi permanente kapitaalbehoefte dekte.

De aldus opgedane ervaring en daarnaast het besef, dat de economische restauratie van het land zware eisen zou stellen, ook in zake credietvoorziening, deden de leiding van de Nationale Bank van België, tijdens de jaren van de wereldoorlog 1914—1918, het plan opvatten van

²⁾ J. G. W. Ignatius en J. L. Boogaard, Het verbruik van groente en fruit in Nederland in de jaren 1934—1939; Landsdrukkerij 1947, IIe druk.

³⁾ Journal of Farm Economics, Vol. 29, Februari 1947 nr. 1: Levels of Food consumption, Past and Prospective.

de oprichting ener nieuwe instelling tot bedeling met halflang en lang crediet.

Het opzet was, er een semi-officiële instelling van te maken, enerzijds, opdat ze, naar de eisen van het algemeen belang, voor elke verantwoorde credietbehoefte zou instaan en, anderzijds, opdat ze de nodige middelen ter vervulling harer krediet door de goedkoopste voorwaarden zou verkrijgen.

Spoedig na de bevrijding van het land in 1918 kon de toenmalige Belgische Regering worden overtuigd van de noodzakelijkheid van de oprichting van de nieuwe credietinstelling. Reeds op 16 Maart 1919 werd de desbetreffende wet uitgevaardigd; op grond daarvan ging de Nationale Bank van België op 2 Juni 1919 over tot oprichting, in de vorm ener naamloze vennootschap, van de *Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid* (hierna aangeduid: N.M.K.N.). Het aanvankelijke kapitaal ad fr. 25.000.000 werd door de Belgische circulatiebank beschikbaar gesteld door afnemende de winst-reserves aangekweekt gedurende de oorlogsjaren; de aandelen der nieuwe instelling werden bij wijze van extra winstverdeling aan de aandeelhouders der Nationale Bank van België uitgereikt.

Het was de bedoeling van de circulatiebank, die het initiatief tot oprichting der N.M.K.N. had genomen, feitelijk te leiden van de nieuwe instelling waar te nemen en deze, in ieder geval, in haar eigen invloedssfeer te betrekken en te behouden.

Zulks kwam duidelijk tot uiting in de statutaire regelen omtrent de samenstelling van de Raad van Beheer van de N.M.K.N.; van de zeven leden moesten vijf worden verkozen onder de beheerders van de Nationale Bank of onder de door haar voorgedragen kandidaten; later werd bepaald, dat het ledental van de Raad van Beheer tot tien mocht worden opgevoerd, met dien verstande, dat de helft plus één uit vertegenwoordigers van de Nationale Bank moest bestaan.

Opricht als naamloze vennootschap, doch op grond van een bijzondere wet, vertoonde de N.M.K.N., zoals ook de circulatiebank, het karakter einer semi-publieke credietinstelling. Was namelijk zuiver privé, de staatsbemoeiing kwam inzonderheid tot uiting in de aanstelling van een Regeringscommissaris en in de bepalingen omtrent de verdeling van de winst, van de reserves en, bij eventuele liquidatie, van het maatschappelijk vermogen, waarbij zekere rechten aan de Belgische Staat werden verleend; van zijn kant garandeerde de Staat de rentebetaling van de obligatiën met een langere looptijd dan vijf jaar.

De machtsverschuiving ten gunste van het particuliere bankwezen, waarmede de financiële en monetaire gebeurtenissen van 1926 in België gepaard gingen, leidden onder andere tot een grondige wijziging van het toenmalige statuut van de N.M.K.N.

Het kapitaal dier instelling, reeds in 1921 vermeerderd tot fr. 50.000.000, werd in 1926 opgevoerd tot fr. 150.000.000, terwijl de banken de gelegenheid kregen om à pari in te tekenen op fr. 50.000.000 aandelen der N.M.K.N., waarop aanvankelijk slechts 20 pCt werd afbetaald (thans 40 pCt). Het aantal beheerders werd opgevoerd tot minimum tien en maximum vijftien, met schrapping van de bepalingen omtrent de kandidaten van de Nationale Bank. Zo werd de N.M.K.N. geheel losgemaakt van de voordien overheersende invloed van de Nationale Bank.

Tengevolge van de in 1929 ingetreden crisis geraakte de machtspositie van de banken steeds meer en meer ondermijnd. In 1934 werd de Staat zelfs ingrijpen om een dreigende financiële instorting te voorkomen; en het was juist de N.M.K.N., die een belangrijke rol bij de sanering van het bankwezen kreeg te vervullen.

In 1934 werd het kapitaal der instelling door opnemingen der reserves, vermeerderd tot fr. 205.000.000. De

waarborg van de Staat werd uitgebreid tot al de obligatiën en kasbons uitgegeven door de N.M.K.N., vanzelfsprekend met inachtneming van de statutaire voorschriften van die instelling, die een maximum bepaalden van tienmaal de som van het kapitaal en de reserves; bovendien bleef de staatswaarborg niet langer beperkt tot de rentebetaling, maar werd uitgebreid tot de aflossing zelf. De voorzitter en de ondervoorzitter kregen de titel van respectievelijk gouverneur en vice-gouverneur en hun benoeming moest door de Koning worden goedgekeurd.

In 1937 werd het statuut van de N.M.K.N. grondiger gewijzigd, als gevolg, enerzijds, van de nieuwe verhouding Staat/banken en, anderzijds, van de meer vooruitstrevende opvattingen omtrent de staatsbemoeiing op economisch en financieel gebied. De kaderwet van 10 Juni 1937 gaf aanleiding tot het thans nog vigerende statuut van de N.M.K.N.; de voornaamste wijzigingen kunnen als volgt worden samengevat:

1. de Raad van Beheer is samengesteld uit tien leden, waaronder de gouverneur door de Koning wordt benoemd; de andere negen leden worden door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders verkozen, waarvan één onder de kandidaten voorgedragen samen door de Ministeries van Economische Zaken en van Financiën en drie onder de kandidaten voorgedragen respectievelijk door de Nationale Bank van België, door de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas en door de Raad tot Coördinatie van de Credietinstellingen ten behoeve van de Middenstand; de Raad mag eventueel ook een vice-gouverneur onder de beheerders benoemen;

2. de gouverneur, de vice-gouverneur en de leden van het Directie-comité (bedoeld is een beperkter college dan de Raad van Beheer zelf, doch samengesteld uit leden van de Raad van Beheer) mogen samen met één in een gewone handelsvennootschap uitoefenen; wat de andere beheerders aangaat, mogen slechts twee onder hen een ambt uitoefenen in een depositobank of in een vennootschap, die bij dergelijke banken is betrokken voor ten minste 25 pCt van dezer kapitaal;

3. de uitstaande obligatiën en kasbons, waarvan de rentebetaling en de aflossing door de Staat worden gewaarborgd, mogen in totaal vijftienmaal (voorheen tienmaal) de som van het kapitaal en de reserves belopen, zulks behoudens afwijkingen goed te keuren door de Ministerraad.

Zoals verder wordt uiteengezet, zal het hierboven aangegeven statuut binnenkort opnieuw en wel op ingrijpende wijze worden gewijzigd.

Werkterrein.

Wij hebben tot dusver de statutaire bepalingen betreffende het doel van de instelling en de wijzigingen, die dezelve in de loop van de jaren hebben ondergaan, buiten beschouwing gelaten, omdat wij verkozen de crediet-technische en bedrijfseconomische functie van de N.M.K.N. in een afzonderlijk hoofdstuk te behandelen.

Uit de formulering van het maatschappelijke doel, voorkomend in de statuten, en uit de daaraan gegeven interpretatie valt af te leiden, dat de N.M.K.N. ten doel heeft lang en halflang, subsidiair zelfs kort, crediet ten verstreken, blijkbaar met uitsluiting alleen van crediet dat als vestigingskapitaal voor nieuwe ondernemingen zou moeten fungeren. Vroeger kwamen ook de landbouw-ondernemingen in aanmerking; daaraan werd echter een einde gemaakt door Landbouwkrediet.

Aangenomen wordt, dat de subsidiaire verlening van kort crediet, vooral die verrichtingen in zich besluit, welke tot halflang of lang crediet leiden en dus een soort van overbruggingscrediet uitmaken; eventueel kunnen daartoe ook de ondergeschikte kredieten worden ge-

rekend, toegestaan in marge of naar aanleiding van belangrijke verrichtingen op langere termijn.

De statuten behelven eveneens bepalingen omtrent de voorwaarden van zekerstelling en duur waaronder de verrichtingen tot stand mogen komen.

Aanvankelijk was bepaald, dat slechts crediet mocht worden verleend door bemiddeling en met de waarborg van een door de Raad van Beheer tot dat doél aangenomen bank, credietorganisme of andere soortgelijke instelling. Credieten zonder een dergelijke garantie waren niet geheel uitgesloten, doch moesten blijkbaar als uitzonderingen op een zeer algemene regel gelden. Later werd aan de Raad van Beheer meer vrijheid gegund, terwijl in 1937 alle in dit opzicht geldende beperkingen werden afgeschaft.

Uit die ontwikkeling valt af te leiden, dat aanvankelijk aan de N.M.K.N. slechts een suppletoire en passieve rol werd toegemeten; thans beschikt de instelling, wat de af of niet te vorderen zekerheden betreft, over evenveel bewegingsvrijheid als eender welke credietinstelling uit de privé sector.

Als bemiddelende organen waren en zijn voornamelijk bedoeld de banken en financieringsmaatschappijen zomede de Discontokantoren van de Nationale Bank van België.

Die Discontokantoren, opgericht als zelfstandige, plaatselijke firmavenootschappen, hebben in de eerste plaats het risico op zich te nemen van de meeste discontoverrichtingen, die over de agentschappen van de Nationale Bank tot stand komen. Zij mogen bovendien hun borgtocht verstrekken voor verrichtingen af te sluiten met de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas en met de N.M.K.N.

Het is ook onder de huidige omstandigheden geen ongewoon verschijnsel, dat de credietaanvragen via banken, financieringsmaatschappijen en Discontokantoren bij de N.M.K.N. aanhangig worden gemaakt en dat de borgtocht dier instellingen bij de inwilliging der aanvragen wordt bedongen. Tot dusver beschikt de N.M.K.N. over geen kantoren in de provincie; daarin zal zich eerlang een verandering voordoen, doch het is niet te verwachten, dat de instelling ooit over een dicht net van vestigingen zal beschikken. Anderzijds dient rekening te worden gehouden met het feit, dat de ondernemingen, die zich, ter verkrijging van halflang en lang crediet, tot de N.M.K.N. richten, veelal ook behoeften aan kort crediet hebben te dekken; om beide redenen kan het vaak zijn aangewezen, dat de indiening van de credietaanvraag bij de N.M.K.N. over de bankier van de desbetreffende onderneming een rationeler oplossing is dan de direct bij de N.M.K.N. aanhangig gemaakte credietaanvraag.

Het ligt natuurlijk wel in de lijn van de verdere ontwikkeling van de N.M.K.N., dat deze laatste niet alleen onbevooroordeeld tegenover de rechtstreeks bij haar ingediende credietaanvragen staat, doch positief medewerkt, door de uitbouw harer eigen organisatie en diensten, aan de opruiming van mogelijke bezwaren van algemene of bijzondere aard tegen de ontvankelijkheid van dergelijke credietaanvragen.

Wat de duur van de credietverrichtingen aangaat, wijzen wij alleen op de thans geldende statutaire bepalingen dienaangaande. Bedongen is, dat tien jaar normaal niet mag worden overschreden, zodat langere termijnen, en wel tot maximum twintig jaar, geacht moeten worden uitzonderingen te zijn; de Raad van Beheer mag echter uitstel van aflossing verlenen.

De N.M.K.N. staat slechts „credieten” toe in juridische betekenis van het woord. Het nemen van participaties in het kapitaal zelf van ondernemingen is dus uitgesloten. De N.M.K.N. mag evenmin crediet verlenen in de vorm van intekening op of overneming van obligatiën.

De tot de bevoegdheid van de N.M.K.N. behorende credieten kunnen bedrijfseconomisch worden ingedeeld als volgt:

- lang crediet tot financiering van vaste activa;

- lang crediet ter voorziening in constante investeringen in de vorm van vlottende activa;
- halflang crediet tot financiering van bepaalde opdrachten, wanneer de uitvoering daarvan, wegens de belangrijkheid of de aard van de bestelling, een langere dan gewone termijn in beslag neemt;
- halflang crediet tot mobilisering van het door de ondernemingen, eveneens op halflange termijn, toegestane leveranciers- of afnemerscrediet.

Werking in zake gewone credietverstrekking.

Na vorenstaande algemene uiteenzetting gaan wij thans bondig na, welke de aard en omvang van de bedrijvigheid van de N.M.K.N. sedert dezer oprichting zijn geweest. Bij wijze van toelichting van dit hoofdstuk en van de twee volgende, voegen wij bij dit artikel een tabel met statistische gegevens geput uit de jaarbalansen en -verslagen van de Instelling (zie blz. 631).

Als gewone verrichtingen zijn bedoeld degene die rechtstreeks aan de doelstelling van de N.M.K.N. beantwoorden, zonder verdere interventie van de Overheid.

Tussen 1924 en 1926 schommelden de uitstaande bedragen rond fr. 450.000.000; daarna trad een snelle stijging in tot 1931, zodat de hoogste stand nagenoeg samenviel met het dieptepunt van de economische wereldcrisis. Toen weer een normale conjunctuurstand was bereikt, na een eerste periode van deflatie, waarop ten slotte toch muntdevaluatie volgde, viel het totale bedrag der gewone credieten in 1937 terug tot minder dan de helft van het overeenkomstige bedrag bereikt einde 1931. Tijdens de oorlogsjaren 1940—1944 bleef de dalende tendens gehandhaafd. Zelfs in 1945 nam het volume der gewone credieten weinig toe. In 1946 was de stijging reeds veel opvallender, terwijl de credietverrichtingen in 1947 meer dan verdubbelden, zodat, einde van dat jaar, het veruit hoogste bedrag uit de hele bestaansduur van de N.M.K.N. werd bereikt; rekening moet natuurlijk worden gehouden met het feit, dat de koopkracht van de munt in 1947 nog maar een fractie was van de vóóroorlogse koopkracht.

Naar verluidt, is de stijging in 1948 blijven aanhouden, zodat einde 1948 een nieuw recordcijfer verwacht mag worden.

Uit de naoorlogse evolutie kan worden afgeleid, vooreerst, dat 's lands wederuitrusting van 1946 af krachtig ter hand werd genomen en, anderzijds, dat de N.M.K.N. bij de financiering van die wederuitrusting een belangrijke rol speelt, al wordt ongetwijfeld veel verwezenlijkt dank zij autofinanciering.

Wij leggen er de nadruk op, dat het hier uitsluitend gaat om gewone credieten, niet bestemd tot herstelling van oorlogsschade, gezien daarvoor de aparte herstelcredieten bestaan.

In het jaarverslag over 1947 treffen wij de indeling aan, per bedrijfstak, van de uitstaande credieten. Bijna 50 pCt van het totale bedrag is ten goede gekomen aan drie bedrijfstakken: de metaalnijverheid (21,59 pCt), de steenkoolontginning (16,31 pCt) en de landbouwen voedingsindustrieën (10,16 pCt); in die laatste reeks komen natuurlijk geen eigenlijke land-, tuin- en hofbouwbedrijven voor. Daarna volgen: textiel en kunstvezels (7,81 pCt), chemische, pharmaceutische en fotografische producten (7,25 pCt), machinebouw (7,17 pCt), openbare werken en industrieën van het bouwbedrijf (5,44 pCt). Dan komen de bedrijfstakken aan de beurt met minder dan 5 pCt.

Het is opvallend, dat de metaalnijverheid en de steenkoolontginning, geconcentreerde bedrijfstakken, waarin de kleine en middelgrote ondernemingen nagenoeg niet voorkomen, bijna 40 pCt van de verleende credieten tot zich hebben getrokken.

Ofschoon de N.M.K.N. inzonderheid ten doel heeft die ondernemingen aan financieringsmiddelen te helpen, die

Voornaamste posten uit de balansen van de „Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid”
(in duizendtallen frank)

Per: (einde boekjaar)	Credietverrichtingen			Ontleende middelen		
	Gewone credieten (*)	Scheepscredieten	Herstelcredieten	Obligatiën en Kasbons		Deposito's op termijn
				Voor gewone credieten en voor scheepscredieten	Voor herstelcredieten	
30 Juni 1920	69.184	—	432.301	93.178	—	215.226
30 Juni 1921	141.872	—	1.227.735	250.726	—	413.944
30 Juni 1922	231.154	—	1.633.007	523.806	—	358.062
30 Juni 1923	349.110	—	1.933.562	756.831	—	361.491
30 Juni 1924	421.209	—	1.976.494	803.660	—	476.726
30 Juni 1925	456.746	—	875.238	819.680	—	988.577
30 Juni 1926	451.389	—	861.133	765.234	—	298.468
30 Nov. 1926	424.500	—	861.689	768.904	—	350.133
31 Dec. 1927	597.421	—	602.689	833.068	—	308.624
31 Dec. 1928	750.710	—	350.689	845.173	—	275.532
31 Dec. 1929	1.069.396	—	—	868.540	—	281.155
31 Dec. 1930	1.341.338	—	—	1.109.038	—	256.294
31 Dec. 1931	1.423.812	—	—	1.158.048	—	215.181
31 Dec. 1932	1.405.561	—	—	1.173.701	—	143.216
31 Dec. 1933	1.360.037	—	—	1.159.301	—	114.685
30 Sept. 1934	1.266.560	—	—	1.052.589	—	78.910
31 Dec. 1935	1.194.867	—	—	1.053.434	—	80.766
31 Dec. 1936	820.249	—	—	700.587	—	67.650
31 Dec. 1937	680.105	—	—	739.558	—	43.136
31 Dec. 1938	874.521	—	—	857.718	—	32.942
31 Dec. 1939	915.947	18.800	—	880.937	—	26.059
31 Dec. 1940	879.397	39.119	14.569	905.244	—	30.677
31 Dec. 1941	706.545	11.748	141.766	757.082	—	33.268
31 Dec. 1942	761.416	6.773	202.368	736.911	—	31.765
31 Dec. 1943	707.001	6.008	207.276	735.566	—	29.120
31 Dec. 1944	644.548	4.245	206.895	746.087	—	41.734
31 Dec. 1945	682.604	2.565	415.964	694.108	150.000	34.603
31 Dec. 1946	940.450	26.029	1.081.046	998.059	1.005.000	29.274
31 Dec. 1947	2.232.971	74.805	1.720.235	2.375.661	1.340.000	25.112

(*) exclusief de discontering van bankaccepten ter financiering van importverrichtingen.

geen rechtstreekse toegang hebben tot de kapitaalmarkt, betekent zulks niet, dat de normale cliëntele van de instelling uitsluitend of zelfs hoofdzakelijk uit middelgrote of kleine ondernemingen bestaat. Tal van redenen, inherent aan de ondernemingen zelf of aan de stand van de kapitaalmarkt, kunnen verhinderen, dat zelfs zeer belangrijke ondernemingen tot emissies van aandelen of obligatiën overgaan. Bovendien is het niet ongewoon, dat een belangrijke onderneming, die wel rechtstreeks uit de kapitaalmarkt kan putten, de voorkeur geeft aan het verkrijgen van een halflang of lang krediet van een daarvoor in aanmerking komende instelling. Een dergelijk krediet is immers soepeler dan een obligatielening; het leent zich namelijk veel beter tot vervroegde aflossingen zoals ook tot verlenging van de aanvankelijk bedongen duur.

De werkelijk kleine onderneming heeft zich bij voorkeur te richten tot de *Nationale Kas voor Beroepskrediet*, die speciaal ten doel heeft de kapitaalbehoeften te dekken van ondernemingen die, wegens aard en omvang, worden geacht tot de middenstandsbedrijven te behoren.

Uit de geografische verdeling van de credietverrichtingen blijkt, dat vooral de provincien Luik en Henegouwen, van ouds de meest geïndustrialiseerde, daar waar vooral de traditionele grootindustrie (koolmijnwezen, hoogovens, staalfabrieken, glasblazerijen, enz.) wordt aangetroffen, als belangrijke credietopnemers zijn opgetreden (resp. 22,49 pCt en 16,27 pCt). Brabant neemt echter de eerste plaats in (23,48 pCt), hetgeen wijst op de toenemende industrialisatie van die centraal gelegen provincie met Brussel tot hoofdplaats.

Belangrijker is de indeling van de verrichtingen naar gelang zij met de borgtocht van een bank of financieringsmaatschappij, met die van een Discontokantoor van de Nationale Bank van België of zonder één dier borgtochten tot stand zijn gekomen.

De door banken en financieringsmaatschappijen gegarandeerde credieten zijn, naar hun totale omvang, veruit de belangrijkste (58,02 pCt). De uitstaande credieten, verleend via Discontokantoren van de Nationale Bank van België, bereiken 24,45 pCt. Voor de rechtstreeks tot stand gekomen verrichtingen daalt de verhouding tot 17,53 pCt. Die percentages hebben in de laatste jaren

slechts betrekkelijk geringe schommelingen ondergaan, zodat zich geen grote verschuivingen voordoen in de wijze, waarop de credietaanvragen bij de instelling worden ingeleid. De N.M.K.N. heeft de normale loop van zaken niet te forceren; hoofdzaak is, dat zij technisch is uitgerust om de credieten te behandelen in de vorm, waarin ze zich spontaan voordoen.

Te vermelden valt nog, dat de N.M.K.N. zich in 1946 en ook, doch reeds in mindere mate, in 1947, heeft ingelaten met de verlening van bijzondere credieten tot financiering van importverrichtingen. Na de bevrijding en zodra de economische wereldpositie weer geleidelijk beter was geworden, had België op massale schaal voedingsmiddelen, industriële grondstoffen en kapitaalgoederen te importeren, om daardoor te voorzien in de leemte, die oorlog en bezetting hadden nagelaten. Om een zo omvangrijke import mogelijk te maken, moesten passende financieringsmiddelen worden gevonden. De verarmd uit de oorlog getreden ondernemingen konden veelal niet de aankoop, op grote schaal, van de zoveel duurder geworden producten met eigen middelen financieren. Daarom werd een stelsel van bankaccepten in het leven geroepen, met de bijzondere steun van de Nationale Bank van België. In zover het accepten gold met een betrekkelijk lange looptijd of accepten die herhaaldelijk hernieuwd moesten worden, werd de discontering daarvan mogelijk gemaakt bij de N.M.K.N. Doch de periode van de ongewone import is thans afgesloten en bovendien is het bedrijfskapitaal van de meeste ondernemingen weer geleidelijk gestegen tot een normaal te achten peil. Men mag derhalve beschouwen, dat aan die uiteraard tijdelijke werking van de N.M.K.N. een einde is gekomen.

Brussel.

JACQUES MATHEEUSSEN.

DE WERELDPOSITIE VAN SUIKER (III).

Amerika.

De totale suikerproductie in Noord-, Midden- en Zuid-Amerika — met inbegrip van Hawaii, Porto Rico en de Maagdeneilanden — heeft in onderstaande jaren bedragen:

Suikerproductie in Amerika.

In duizenden long tons.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Rietsuiker	8.608	8.801	8.290	9.613	8.841
V.S. bietsuiker	1.501	1.472	1.580	1.319	1.441
Canada „	63	75	95	89	84
Totaal suiker Amerika	10.172	10.348	9.965	11.021	10.366
	1943/44	1944/45	1945/46	1946/47	1947/48
Rietsuiker	9.972	9.195	9.823	12.173	11.857
V.S. bietsuiker	837	881	1.064	1.305	1.626
Canada „	57	73	73	91	69
Totaal suiker Amerika	10.866	10.149	10.960	13.569	13.552

Uit dit overzicht blijkt, dat alleen reeds de rietsuiker-industrie dit jaar een opbrengst zal te zien geven, die de vóóroorlogse met 3 miljoen ton overtreft. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van de vergrote aanplant en de recordoogst, die Cuba het vorig jaar te zien gaf en die er ook dit jaar wordt verwacht.

Een opmerkelijke vooruitgang vertoont ook Mexico, doch het surplus der opbrengst is niet gemakkelijk plaatsbaar, zodat de planters nu de productie-1948 zullen trachten te reduceren tot 600.000 ton. Van het overschot van de laatste oogst (160.000 ton) is ongeveer de helft (doch tegen sterk verliesgevend prijzen, waarin de Regering bijdroeg) verkocht, waarvan 60.000 ton aan de Verenigde Staten, 10.000 ton aan Engeland en 10.000 ton aan Italië en andere landen. Een groot deel der Mexicaanse suiker wordt op alcohol verwerkt.

Ondanks de financiële opofferingen, die de Mexicaanse Staat zich ter aanmoediging van de suikerindustrie heeft getroost, zijn de resultaten beneden verwachting gebleven. De gehele inwendige structuur zal dan ook worden gereorganiseerd, waarbij de regeringsinvloed groter zal worden dan tevoren.

Inmiddels heeft Mexico zich geschaard in de rij der vroeger suikerimporterende landen, die nu vrijwel op dit terrein autark zijn geworden en zelfs op uitvoer bedacht zijn.

De productie van de Amerikaanse kolonie *Porto Rico* is voortdurend aangemoedigd en overtreft thans de vóóroorlogse productie met 100 à 200.000 ton, 's jaars. Voor de lopende oogst wordt de productie geschat op 928.000 long tons of ongeveer 1 miljoen short tons, welke hoeveelheid de oogsten van 1938, 1940, 1942 en 1943 evenaart. Deze grotere productie noopte de Amerikaanse Regering de invoerquote in de Verenigde Staten vanuit *Porto Rico* te brengen van 910.000 op 934.000 ton suiker.

Brazilië, het aloude suikerland, wijdt alle aandacht aan de modernisering van zijn suikerindustrie. Een handicap vormt hierbij het gebrekkige transportwezen (goed onderhouden wegen zijn in dit enorme rijk uitermate schaars), terwijl de verzending van suiker bovendien wordt belemmerd door het gebrek aan zakken. Om in dit nijpend tekort te voorzien heeft *Brazilië* een transactie met *Brits-Indië* aangegaan, waarbij rijst tegen jute zou worden geruild.

De in de oorlogsjaren sterk toegenomen suikerproductie kon in die tijd voor een belangrijk deel worden aangewend voor de fabricage van alcohol en motorbrandstof. Als gevolg hiervan moest toen zelfs het binnenlandse suikerverbruik worden gerantsoeneerd.

De laatste tijd treedt *Brazilië* met een surplus aan suiker op de exportmarkt op. *Brazilië* heeft Frankrijk aan het begin van dit jaar 100.000 ton suiker aangeboden ter voorziening in het nijpend tekort, waarvoor laatstgenoemd land dit jaar stond. Vóór de oorlog exporteerde *Brazilië* hoogstens een 50.000 ton, doch veelal minder, daar het met de wereldmarktprijs in die tijd moeilijk kon meekomen. Dit jaar is een belangrijke hoeveelheid *Braziliaanse* ruwe suiker ter veredeling en re-export in ons land aangevoerd.

Peru heeft een op hoog peil staande suikerindustrie

met een jaarlijkse opbrengst van ruim 300.000 ton, waarvan $\frac{2}{3}$ placht te worden geëxporteerd.

De (*Javase*) suikerrietsoort POJ 2878 is in *Peru* de meest verbouwde. *Chili*, dat (nog) geen suiker voortbrengt, alleen zelf raffineert, doch een eigen beetwortelcultuur voorbereidt, is *Peru's* beste klant. Overigens betrekken vele landen suiker uit *Peru*¹⁾. De totale suikerexport in 1947 bedroeg 275.000 ton (1939: 267.000 ton).

Cuba. Zoals reeds werd opgemerkt, is de productie-toeneming in Amerika voornamelijk te danken aan *Cuba*, dat thans ongeveer tweemaal zoveel suiker produceert als vóór de oorlog. Door *Cuba's* recordoogsten van de laatste jaren van 5 à 6 miljoen ton rietsuiker wordt een ongunstige prijsontwikkeling gevreesd, die niet nalaat grote zorg onder de *Cubaanse* planters te baren. Ernstig wordt overwogen opnieuw tot teeltrestrictie over te gaan. Inmiddels is in de toestand een belangrijke ontspanning ingetreden doordat de Verenigde Staten onlangs 1 miljoen ton *Cuba-suiker* uit de markt namen om deze te bestemmen voor de Amerikaanse zône in Duitsland en als hulpmiddel bij de uitvoering der hangende Marshallplannen voor West-Europa.

James H. Marshall, tot voor kort hoofd der suikerafdeling van het Amerikaanse Ministerie van Landbouw, een autoriteit die op suikergebied zeer grote invloed uitoefende en ter onderscheiding van George Marshall, de Minister van Buitenlandse zaken, in de zakenwereld „little Marshall” werd genoemd²⁾, had de Cubanen $3\frac{1}{2}$ \$ cts per pound geboden, doch dit bod werd geweigerd. Marshall keerde daarop onverrichter zake naar de Verenigde Staten terug. Toen de toestand nijpend begon te worden, heropende de *Cubaanse* ambassade in Washington het contact „for helping to feed the hungry people of occupied areas and, we thought, for the benefit of Cuba” (Zie „Sugar”, Maart 1948). Men werd het ten slotte eens voor 4 \$ cts per pound.

Paul G. Hoffman, de administrateur van het Marshallplan, verklaarde onlangs, dat voor \$ 117,9 miljoen aan suiker is aangekocht, hetgeen bij de huidige notering neerkomt op een hoeveelheid van 1,3 miljoen short tons ruwwaarde.

Dank zij de zoëvengenoemde maatregel is de *Cuba*-prijs niet dermate achteruitgelopen als werd gevreesd. Dit zou anders ook voor de suikersituatie in de Verenigde Staten fatale gevolgen hebben gehad, evenals voor *Cuba* zelf, waar het gehele economische leven staat en valt met de suikerprijs.

Verenigde Staten. De Amerikaanse Suikerwet van 1937, die de gehele suikersituatie feitelijk beheerst en de suikerwet van 1934 verving, was een uitvloeisel van de Londense Suikerconferentie van dat jaar, die er in geslaagd was de suikerafzet op de wereldmarkt binnen zekere grenzen te brengen³⁾.

Als gevolg daarvan wordt in de Verenigde Staten jaarlijks de binnenlandse productie aan riet- en bietsuiker vastgesteld en de toe te laten invoerhoeveelheden bij de wet bepaald. Dit heeft ten doel evenwicht te behouden tussen vraag en aanbod ten einde prijsbederf te voorkomen. De Suikerwet van 1948 zal inmiddels voor 5 jaar gelden.

¹⁾ In de uitvoerstatistiek betr. *Peru* van de Internationale Suikerraad komt Nederland voor met 9.549 ton in de periode Sept. 1946-Juni 1947. Dit moet een vergissing zijn, daar h.t.t. van zodanige transactie niets bekend is. Nederland komt dan ook niet voor in de uitvoerstatistiek van *Peru*, samengesteld door A. N. Crosby te Lima, te vinden in de „Review” van Czarnikow van 24 Mei jl.

²⁾ James Marshall, die tevens optrad als Directeur der „Commodity Credit Corporation” (C.C.C.), het machtige semi-officiële lichaam, dat alle suikertransacties financiert, heeft onlangs het Ministerie van Landbouw der V.S. verlaten en is thans opgenomen in de leiding der „California & Hawaiian Sugar Refining Corporation”. Hij is opgevolgd door zijn plaatsvervanger aan het Departement, Lawrence Myers, die het vorig jaar Java heeft bezocht als lid ener gemengde commissie, op aandrang der V.S. door de „Emergency Food Council” ingesteld om onderzoek te doen naar de suikervoorraden aldaar.

³⁾ Men zie het uitvoerig verslag nopens deze conferentie van wijlen Prof. v. Gelderen in „E.-S.B.” van 1937, blz. 368/374.

De suikerleverantie voor de Verenigde Staten is als volgt onder de gegadigden verdeeld:

Binnenlandse beetwortelsuikerindustrie				
23 à 24 pCt	=	ca 1,8	mln short ton	
Binnenlandse rietsuikerproductie circa				
6 pCt	=	" 0,5	" "	" "
Porto Rico 12 pCt	=	" 0,91	" "	" "
Hawaii 14 pCt	=	" 1	" "	" "
Philippijnen 15 pCt (in 1947: 12,7 pCt)	=	" 0,952	" "	" "
Cuba 28,6 pCt	=	" 2,2	" "	" "
Diverse vreemde landen ca. 1,4 pCt	=	" 0,1	" "	" "
Totaal	=	ca 7,5	mln short ton	

De aan het einde van het vorig jaar voor 1948 vastgestelde totale suikerquote was zeer hoog, nl. 7,8 miljoen ton; zij was gebaseerd op de verhoogde consumptie direct na de afschaffing der rantsoenering in het midden van het jaar 1947. Bekend is, dat President Truman aarzelde de desbetreffende besluiten te ondertekenen, omdat de gevolgen moeilijk vielen te overzien. De toeneming van het verbruik heeft zich inderdaad niet gehandhaafd, terwijl de industrie veel minder afnam dan was verwacht, zodat de Amerikaanse Minister van Landbouw zich in dit jaar reeds tweemaal genoodzaakt zag de totale leveringsquote, eerst met 300.000 ton en vervolgens met 500.000 ton, te verlagen en op 7 miljoen ton terug te brengen.

De Cubanen vonden hun quote (28,6 pCt) op grond der preferentie, die zij sinds 1934 hadden genoten, te laag. Bovendien mogen zij slechts hoofdzakelijk ruwsuiker leveren, die dan in de V.S. wordt geraffineerd⁴⁾. Als compensatie ontvingen de Cubanen de toezegging, dat de invoer uit Cuba (plus vreemde landen) niet zou dalen beneden 30 pCt van de totale import. Blijkt de behoefte de totale importquote te overtreffen, dan zal Cuba van het meerdere 98,64 pCt mogen leveren. Blijven de Philippijnen in hun levering achter, dan mag Cuba het ontbrekende voor 95 pCt aanvullen, de andere mededingers slechts voor 5 pCt.

De Cuba-prijs beheerst min of meer het gehele suikerprijsspeel, zowel voor de rietsuikerindustrie in de V. S. (die de bestaansstrijd slechts moeizaam volhoudt en door telkens nieuwe faciliteiten moet worden gesteund) als voor de beetwortelcultuur aldaar, die kampt tegen steeds hoger wordende exploitatiekosten. Zeer grote Amerikaanse belangen zijn derhalve met de prijsontwikkeling op Cuba verbonden, alwaar bovendien een onnoemelijk Amerikaans kapitaal in de suiker is vastgelegd⁵⁾. Vandaar, dat „sugar, more than any other American crop, has been a child of government policy”⁶⁾. Als gevolg van de suikerwetgeving in de V. S. bepaalt de Minister van Landbouw de minimum lonen der suikerindustrie. Deze lonen hangen onmiddellijk samen met het suikerprijsspeel en zijn de laatste jaren voortdurend opgevoerd. Zij bedragen dit jaar 263,6 pCt van 1938/39, terwijl het indexcijfer der kosten van levensonderhoud 166 aangeeft of ca 100 lager⁷⁾.

Dit is ook het geval geweest op *Hawaii*, waar einde 1946 in de suikerindustrie een grote staking uitbrak, die bijna drie maanden heeft geduurd; het land is de gevolgen daarvan nog steeds niet geheel te boven. Hoewel daar voor de suikerproductie, die het gehele economische leven beheerst (ananascultuur komt op de tweede plaats), een dagloon is gesteld op 8 dollars en het gemiddelde

⁴⁾ De „American Sugar Refining Co” declareerde over 1947 na ruime afschrijvingen een winst van meer dan 10 mln dollar, waarvan het grootste deel op Cuba-suiker.

⁵⁾ Van de 170 suikerfabrieken op Cuba waren in 1946: 58 fabrieken (w.o. de grootsten) Amerikaans eigendom (51 pCt der productie); 10 fabrieken Canadees eigendom (4,8 pCt der productie); 89 fabrieken (meest kleinere) Cubaans eigendom (38,6 pCt der productie); 14 fabrieken Spaans eigendom (4,9 pCt der productie).

⁶⁾ Aldus William C. Pendleton in „The Journal of Farm Economics”, May 1948, blz. 227. Schrijver veroordeelt sterk de suikerpolitiek der V.S. „It extends special treatment to the domestic producers and processors of sugar and does it at public expense”.

⁷⁾ „These 100 points are available to employees for increased savings and improved standard of living”, aldus R. H. Cottrell in „Sugar”, May 1948, p. 24.

jaarloon voor alle arbeiders tot een minimum van 2.000 dollars is opgevoerd, beseffen de ondernemers zeer goed, dat deze hoge lonen door grotere prestaties moeten worden gecompenseerd. Het wachttwoord is dan ook thans: „Mechanize or die”. De fabrikanten streven naar concentratie van krachten; fusieering van ondernemingen vindt thans plaats.

Ook de arbeiders hebben in deze strijd veren moeten laten. Zij eisten invoering van de 44-urige werkweek, deze is echter op 48 uur gebleven. Verder worden allerlei emolumenten, als vrij wonen en vrije geneeskundige hulp, niet langer gratis verstrekt, doch nu aan de werknemers in rekening gebracht.

Hawaii is het vorige jaar 152.000 ton achtergebleven in zijn suikerquote aan de Verenigde Staten.

Het is bekend, dat de suikerindustrie op Hawaii op een zeer hoog technisch peil staat, dat het Javase van vóór de oorlog bijna evenaardē. De rietsuikeropbrengst was hier vóór de oorlog 15 à 16 ton per ha (Java 16 à 17 ton). Het Proefstation op Hawaii is thans bezig proeven te nemen met een geheel nieuwe rietsoort met fabelachtig hoge opbrengsten, nl. 30 ton en meer suiker per ha (t.w. 17 ton suiker per acre!).

Hoewel niet in die mate als de Verenigde Staten, is *Canada* op het Westelijk halfrond als consumptiegebied van suiker van grote betekenis.

De beetwortelsuikerproductie bedraagt 80 à 90.000 ton 's jaars; zij is onvoldoende om in de behoefte te voorzien, daar de consumptie voor de oorlog 100 ponden per 400 per hoofd per jaar bedroeg. Normaal werd dan ook 400 à 500.000 ton suiker geïmporteerd, voor het merendeel uit het Britse Imperium.

Hoewel uit een oogpunt van zoetbehoefte van geringe betekenis, zij volledigheidshalve nog vermeld, dat Canada jaarlijks ca 2 miljoen gallons Ahornsuiker (maple sugar) produceert, die als een delicatessé geldt en dan ook hoge prijzen pleegt op te brengen.

Azië.

De suikerproductie in Azië over de diverse jaren vóór, gedurende en na de oorlog is als volgt onder cijfers gebracht:

Suikerproductie Azië.

In duizenden long tons.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Totaal suiker	7.773	8.466	8.879	7.646	6.973
Waarvan Gur ¹⁾	2.890	3.183	3.889	2.948	3.417
Witte suiker	4.883	5.283	4.990	4.698	3.556
	1943/44	1944/45	1945/46	1946/47	1947/48
Totaal suiker	7.288	5.874	4.942	5.038	5.693
Waarvan Gur ¹⁾	3.942	3.713	3.652	1.075	3.700
Witte suiker	3.346	2.161	1.290	3.963	1.993

¹⁾ d.i. een bruine suikersoort voor inheemse consumptie.

Turkije en Aziatisch Rusland hier buiten beschouwing latend (onder Europa behandeld), zijn in Azië de volgende landen op suikergebied geheel autark: India, Formosa, Java en de Philippijnen.

Suikerproducerend en ten dele nog -importierend zijn: Iran (Perzië), Birma, Indo-China; Thailand (Siam), China, Mandsjoekwo/Korea, Japan. Door uitbreiding der eigen productie tracht Iran zich allengs van invoer onafhankelijk te maken.

Geheel van import afhankelijk zijn: Arabië, Syrië/Libanon, Palestina, Irak, Afghanistan, Ceylon en de Maleise Staten. Syrië is er thans toe overgegaan een begin te maken met vestiging van een eigen suikerindustrie; in Afghanistan is men reeds geruime tijd met eenzelfde voorbereiding bezig.

Vóór de oorlog produceerde Azië ca 5 miljoen ton alleen aan witte suiker; daar de voornaamste producenten (Java, de Philippijnen en Formosa) door de loop der oor-

logsgebeurtenissen praktisch zijn uitgeschakeld, bedraagt de huidige productie nog niet de helft van de vooroorlogse. Java nam onder de suikerproducerende landen van Azië eens de eerste plaats in; deze wordt thans door India bezet gehouden.

In verband met de plaatsruimte kan aan de toestanden en verhoudingen in de opgesomde gebieden slechts ten aanzien van de volgende een korte beschouwing worden gewijd.

Java. Hoe de eertijds zo bloeiende Java-suikerindustrie uit de baai der politieke gebeurtenissen zal te voorschijn komen, moet nog worden afgewacht. De fabrieken liggen voor $\frac{2}{3}$ in Republikeins gebied en zijn dus in extremistische handen. De terroristen hebben o.a. de misdaad begaan het wereldberoemde Suikerproefstation Oost-Java te Passeroean te verwoesten, evenals het Proefstation voor de Bergcultures bij Malang. Een onberekenbaar kapitaal aan wetenschap en gegevens is daarmee vernietigd, terwijl de schadelijke gevolgen dezer zinloosheid niet zijn te overzien. Als vrucht van de arbeid van het Station te Passeroean stond de Java-suikerindustrie technisch aan de top; nergens ter wereld werd zo goedkoop suiker geproduceerd, ondanks het feit, dat de suikerproductie op Java geheel onbeschermd was en niet werd gesteund, dit in tegenstelling met de suikercultuur in alle andere productielanden. Zij verspreidde onder de dessabevolking grote welvaart, die in schrille tegenstelling staat tot de armoede, waarin deze thans gedompeld is. Het Java-suikerproductiesysteem was enig in de wereld, cultuur en verwerking waren in één hand, die grote efficiëntie betrachtte en nochtans berustte op vrijwillige landhuurovereenkomsten, die de eigenaren periodiek gebruik hunner landerijen voor tussencultures verzekerde. Langdurige arbeidsgeschillen als elders in de wereld de suikercultuur herhaaldelijk teisterden, kwamen op Java niet voor.

In 1939 produceerde Java $1\frac{1}{2}$ miljoen ton suiker. Toen werd nog voor een waarde van f 77 miljoen geëxporteerd, vormende 10,4 pCt der totale uitvoerwaarde van geheel Nederlands Oost-Indië.

De Japanners liquideerden 36 van de bij de invasie op Java aanwezige 120 suikerfabrieken (waarvan er toen ca 40 stilstonden); zij verbouwden 42 andere voor de vervaardiging van textiel, chemische en andere producten (butanol, alcohol, zeep, enz., zelfs cement en wijn).

In de thans bevrijde gebieden wordt met energie aan de restauratie der suikercultuur gewerkt, doch voor haar welslagen is rechtszekerheid en veiligheid onmisbaar.

Dit jaar kon op bescheiden schaal een begin met de uitvoer worden gemaakt, die niet in de hand werd gewerkt door de hoge inheemse suikerprijs (te Batavia tussen f 3,50 en f 5,— per kg; sindsdien ongeveer de helft lager).

Door tussenkomst der Amerikaanse autoriteiten is 15.000 ton suiker aan Japan geleverd in ruil voor de op Java dringend nodige katoen.

De kleine partijen Java-suiker, die dit voorjaar hier te lande binnenkwamen, bleken van zeer goede hoedanigheid.

In het bevrijde gebied hoopt men dit jaar 50.000 ton suiker te kunnen oogsten en het volgend jaar zesmaal zoveel. Er is echter groot gebrek aan meststoffen.

Van een in werking zijnde suikeronderneming gaat een sterk pacificerende invloed uit; de terroristen laten dan ook niet na dit resultaat door rampokpartijen, brandstichtingen, rietdiefstallen, enz., te verstoren; aan de bewaking moet daarom een vroeger onbekende, zeer intensieve aandacht worden besteed.

Met het herstel van gebouwen, installaties en der schromelijk verwaarloosde en bedorven terreinen zijn enorme kapitalen gemoeid, die slechts bij terugkeer van orde-lijke verhoudingen verantwoord zijn.

Van het Republikeins gebied uit dringen slechts ver-

warde en weinig betrouwbare berichten tot de buitenwereld door. Dezer dagen werd gemeld, dat de eerste trein met in totaal 330 ton SPHS (Superieure Hoofdsuiker) in Semarang is aangekomen, als eerste zending ener levering van 10.000 ton door de Mangkoe Negoro van Solo, waartegen van Nederlandse zijde kunstmest, drijfriemen, smeerolie en textiel zullen worden geleverd. Het betreft hier echter geen nieuwe productie, doch restanten van de oogst-1942.

's-Gravenhage.

TH. C. GEUDEKER.

BOEKBESPREKING.

De Localisering der Belgische Nijverheid door Paul M. Olyslager. Uitgeversmij. N.V. Standaard-Boekhandel, Antwerpen; W. P. van Stockum & Zoon, 's-Gravenhage, 1947.

Aan de vestigingsplaats der Belgische industrie werd tot nog toe maar zeer weinig aandacht geschonken. Een werk van Lewinski (*L'évolution industrielle de la Belgique — 1911!*) en enkele weinige tijdschriftartikelen (zie de waardevolle bibliografie aan het einde van het boek) vormen — natuurlijk samen met een massa verspreide inlichtingen en ideeën (o.a. de handels- en nijverheidstellingen) — de hele literatuur over dit onderwerp. Het was daarom een gelukkig initiatief van de heer Olyslager zijn proefschrift te wijden aan een synthese van het voorhanden materiaal.

De auteur heeft hierbij ongetwijfeld gelijk gehad zich tot het op zichzelf reeds uitgebreide en moeilijke onderzoek van de Belgische toestanden te beperken en bijv. een overzicht van de standplaatstheorieën achterwege te laten. Velen zullen evenwel niet akkoord gaan met de opvatting, dat deze theorieën louter „mathematische Spiegeleien” zouden zijn, die alleen de wiskundige enig genoege kunnen verschaffen maar die de economist geen houvast bieden bij de studie van praktische localiseringsvraagstukken. Het ware trouwens in elk geval interessant na te gaan, in hoeverre juist historische en andere oorzaken elke abstractie onmogelijk maken.

Het eerste hoofdstuk, dat gewijd is aan de localisering van de Belgische nijverheid vóór de industriële omwenteling van de 19e eeuw, is zeker niet uitgebreid en diept de grote trekken van een stof, welke in vele werken over economische geschiedenis te vinden is, niet uit. Dit was trouwens ook niet de bedoeling van de auteur. Deze enkele bladzijden tonen nochtans zeer goed aan; van hoeveel belang het „momentum of an early start”, het gunstig milieu door de traditie geschapen, voor heel onze nijverheid is.

Het tweede hoofdstuk, dat samen met het derde de kern vormt van dit proefschrift, behandelt de evolutie van de standplaatsstructuur tijdens de 19e en 20e eeuw. Het is het theoretische gedeelte van dit voor de rest geheel aan feiten gewijde boek. Achtereenvolgens wordt de invloed afgewogen, die op de localisering wordt uitgeoefend door het verkeerswezen, de arbeidskosten, het water, de steenkolen (met de belangrijke conclusie; dat deze tegenwoordig niet meer als een gelocaliseerd materiaal kunnen beschouwd worden).

In het derde hoofdstuk wordt de vestiging van een 8-tal Belgische industrieën onderzocht. Ook hier wordt men getroffen door het feit, dat vele nijverheidstakken hun bestaan en voortbestaan alleen te danken hebben aan historische omstandigheden, en de vraag rijst onvermijdelijk op, of deze factor zal volstaan om de toekomst van deze bedrijven te verzekeren.

Men kan er de auteur natuurlijk geen verwijt van maken, dat hij niet alle industrieën heeft besproken. We hadden er nochtans de voorkeur aan gegeven, indien hij wat meer monografieën over Belgische nijverheidstakken had opgenomen. Zijn boek hadde dan een volledig overzicht van

België's belangrijkste industriële bedrijvigheid gebracht. Dit kon trouwens best gebeuren ten koste van heel het vierde hoofdstuk. Dit laatste, dat getiteld is „De Belgische Nijverheidsruimten”, en dat de ruimtelijke samenhang tussen de verschillende bedrijven nader wil aangeven, is voor het grootste deel niet uitgegroeid boven een gewone catalogering van activiteiten, die men in de verschillende gebieden aantreft. Slechts hier en daar vindt men een interessante beschouwing, zoals op blz. 222, waar gewaarschuwd wordt voor overschatting van de rol, die de Antwerpse zeehaven op de localisering in de agglomeratie uitoefent, of op blz. 242 en vlg., waar de industrialisatie van de Kempen wordt besproken.

Nu de eerste stap gedaan is, zal aan de studie van de vestigingsplaats in ons land waarschijnlijk meer belang gehecht worden. De publicatie van de resultaten der onlangs gehouden sociale en economische telling zal trouwens ook wel verschillende studies op dit gebied inspireren. Het is echter te hopen, dat de belangstelling niet tot de standplaats beperkt zal blijven. Heel de structuur van onze industrie zou moeten ontleed worden: de grootte van de ondernemingen, de ententes, het percentage van de productie, dat voor de uitvoer bestemd is, de toestand van het machinepark enz. Dergelijke studies zijn tegenwoordig, in een tijd van geleide en zelfs plan-economie, onontbeerlijk.

Gent.

J. GELUCK.

AANTEKENING.

DE ECONOMISCHE BETEKENIS VAN DE SPORTBEOEFENING.

In deze weken van de Olympische Spelen is het belangwekkend om ook de economische zijde van de sportbeoefening te belichten. Wij maken daarbij gebruik van gegevens, die werden gepubliceerd door „The New York Trust Company” en betrekking hebben op de Verenigde Staten ¹⁾.

De belangstelling voor de sport wordt in Amerika van jaar tot jaar groter. Dit blijkt reeds uit het feit, dat de uitgaven in de Verenigde Staten voor alle takken van sport in 1936 \$ 1 mld bedroegen, terwijl deze uitgaven voor 1946 worden geschat op niet minder dan \$ 3 à 4 mld en voor dit jaar zelfs op \$ 5 mld ²⁾. Het is duidelijk, dat een gedeelte van deze stijging moet worden toegeschreven aan het huidige hoge kostenpeil en aan het feit, dat de bevolking van de Verenigde Staten in deze periode met ongeveer 10 pCt is toegenomen. Het is echter — blijkens de door genoemde Trust Company verzamelde gegevens — niet te ontkennen, dat de steeds groeiende belangstelling voor de sportbeoefening het grootste deel van deze stijging heeft teweeggebracht. De met de sport samenhangende industriële bedrijvigheid vormt een belangrijke factor in de nationale economie, waarbij vooral aan de textielnijverheid, de bouwnijverheid en het transportwezen moet worden gedacht.

Hieronder volgt een overzicht van de uitgaven ³⁾, verdeeld over de belangrijkste takken van sport, welke de grootste bedragen vergen:

Uitgaven voor sport in de Verenigde Staten.

	Jaargemiddelde		1946
	1938—1940	Oorlogsjaren	
	(in miljoenen dollars)		
Hengelen	1.200	700	800
Vuurwapens	650	400	450
Motorboten	600	50	300
Golfspelen	500	250	400
Kegelen	450	400	450
Skiïopen	150	100	100
Andere takken van sport ¹⁾	190	50	100
Attendance-groep ²⁾	260	300	400
	4.000	2.250	3.000

¹⁾ Inbegrepen zijn uitrustingskosten en uitgaven bij takken van sport als biliarten, tennis, tafeltennis, roeien, zeilen, schermen enz.

²⁾ Inbegrepen zijn toegangsprijzen en alle normale kosten voor de „attendance” bij wedstrijden.

Grote investeringen zijn vereist om de uitrusting te

verschaffen, welke nodig is om bepaalde takken van sport te kunnen beoefenen en bijwoning van wedstrijden mogelijk te maken. Hierbij is niet alleen te denken aan de honderden stadions voor baseball en voetbal, de duizenden kegelbanen, golfbanen, tennisvelden en racebanen, maar ook aan schietbanen, aanlegplaatsen voor boten enz. In de Verenigde Staten zijn racebanen, die meer dan \$ 4 mln hebben gekost. Ook in baseball-parken en voetbalstadions zijn bedragen geïnvesteerd van \$ 2,5 mln en hoger.

Deze investeringen worden nog overtroffen door de bedragen, welke worden uitgegeven voor de spelbehoeften op zich zelf. De investeringen in bijv. motorboten alleen al worden geschat op ongeveer \$ 6 mld, terwijl vele miljarden dollars door amateurs zijn gestoken in vistuig, golfbehoeften, kegelballen, tennisrackets, ski's, baseball-, voetbal- en basketbuitrustingen, schaatsen, werpingen enz., om niet te spreken van investeringen in renpaarden, raceboten, race-auto's, motorrijwielen en dergelijke.

* *

Het zou ons te ver voeren, indien wij op de economische betekenis van de verschillende takken van sport nader zouden ingaan. Wij zullen hier volstaan met het weergeven van enige interessante gegevens betreffende enkele — voor Amerika populaire — soorten van sport.

Jagen en vissen. In het fiscale jaar, geëindigd op 30 Juni 1947, werden in totaal 12.620.000 vergunningen aan vissers verkocht. Het aantal jachtvergunningen, door de staten gedurende 1946—1947 verkocht, bedroeg 12.067.000, vergeleken met 6.800.000 tien jaar daarvoor. Het aantal jagers en vissers met vergunning is sedert 1931 meer dan verdubbeld; in dat jaar werden in totaal 11.202.000 vergunningen verkocht, 6.344.000 aan jagers en 4.858.000 aan vissers. De jaarlijkse uitgaven van jagers en vissers overtreffen die in elke andere categorie van sport verre. De totale uitgaven door jagers en vissers worden geschat op \$ 1,25 à \$ 2 mld per jaar. Alleen al voor de verkoop van vergunningen ontvingen de staten jaarlijks meer dan \$ 50 mln. Volgens sommige deskundigen is het aantal vissers zonder even groot als dat met vergunningen. Op deze basis waren er vorig jaar meer dan 20 miljoen vissers in de Verenigde Staten.

Kegelen. Deze sport behoort tot een der snelst groeiende in de Verenigde Staten. Volgens recente schattingen wordt zij thans door ongeveer 20 miljoen personen beoefend, tegen 10 à 15 miljoen in 1946. De laatste jaren is het aantal vrouwen, dat deze sport beoefent, steeds groeiende; de stijging van het aantal deelnemers is dan ook voor een groot deel toe te schrijven aan de belangstelling van deze zijde. In sommige lokaliteiten wordt kegelen reeds — door „air-conditioning” — het gehele jaar door beoefend, hoewel over het geheel genomen het seizoen zich nog uitstrekt van September tot Mei. De Verenigde Staten bezitten 11.000 gelegenheden om deze sport te beoefenen met ongeveer 72.000 kegelbanen. De uitgaven worden door sommige deskundigen geraamd op ongeveer \$ 500 mln per jaar.

Golfspelen. Naar schatting zijn er ongeveer 4 miljoen mannen en vrouwen in de Verenigde Staten, die golf spelen; de jaarlijkse uitgaven worden begroot op meer dan \$ 500 mln. De Verenigde Staten bezitten — volgens „Golfdom” — 4.870 golfbanen, ter waarde van \$ 726 mln. In dit bedrag is begrepen de waarde van de grond, de banen; de clubgebouwen en de verdere uitrusting.

Baseball. Deze sport is in Amerika reeds sedert jaren de nationale sport bij uitnemendheid; zij wordt door vele miljoenen beoefend. Na de oorlog is het aantal deelnemers

¹⁾ Zie: „The Index”, zomer 1948, vol. XXVIII, no. 2.

²⁾ Zie: „The New Encyclopedia of Sports” door Frank G. Menke.

³⁾ In de cijfers zijn begrepen de kosten voor gebouwen, stadions, velden enz., de uitgaven, die moeten worden gedaan om aan een bepaalde tak van sport deel te kunnen nemen, toegangsprijzen en de uitgaven voor de „attendance” bij wedstrijden.

sterk gestegen, enerzijds omdat een groot aantal teruggekeerde oorlogsveteranen hun belangstelling voor deze sport weer hebben opgevat, anderzijds door de groeiende interesse voor „softball”, een spel, dat nauw verwant is aan baseball.

* * *

De economische betekenis van de sportbeoefening strekt zich natuurlijk verder uit dan men met het oog op de *direct* met de sport samenhangende industriële bedrijvigheid zou verwachten. De meeste jagers en vissers bijvoorbeeld moeten zich over grote afstanden verplaatsen om hun doel te bereiken. De spoorwegen, de auto- en oliebedrijven, de scheepvaart- en luchtvaartmaatschappijen en vele andere takken van nijverheid, die samenhangen met het vervoerwezen, hebben commercieel voordeel van de jagers en vissers, evenals de fabrikanten van vuurwapens, ammunitie, vistuig en kleine boten. Ongeveer 25.000 ton staal en grote hoeveelheden koper en lood zijn jaarlijks benodigd om jachtgeweren, pistolen en revolvers te vervaardigen.

Voorts is er de behoefte aan speciale sportkleding, die in belangrijke mate bijdraagt tot de omzetten van textiel- en schoenfabrikanten. Zo deelde het „United States Department of Commerce” mede, dat in 1946 de omzet van sportkleding voor vrouwen \$ 265 mln beliep, d.i. 12 pCt meer dan in 1945. Uit de cijfers van het „Department of Commerce” blijkt o.a. ook, dat thans het aantal zwemmers alleen al 50 à 60 miljoen bedraagt, vergeleken met een vooroorlogs maximum van ongeveer 45 miljoen zwemmers. Vóór de oorlog werden ongeveer 15 miljoen zwempakken per jaar verkocht; voor 1947 wordt dit aantal geraamd op 17 à 18 miljoen. De kosten voor skikleding worden gesteld op \$ 50 en waar er 3 à 5 miljoen skilopers zijn in de Verenigde Staten (volgens sommigen wel 10 miljoen) kunnen ook de uitgaven hiervoor worden getaxeerd op miljoenen dollars. Ook de levensmiddelenindustrie en de Overheid (belastingen en verkoop van vis- en jachtvergunningen) ondervinden een gunstige invloed van de sterk stijgende belangstelling voor de sport. Voorts is de verkoop van lectuur op sportgebied de laatste 10 jaren meer dan verdubbeld: men stelt het hiervoor uitgegeven bedrag op niet minder dan \$ 1 mln per jaar. Tenslotte moet in dit verband worden genoemd de verkoop van reken- en adresseermachines, bars, keukeninstallaties, wasmachines, agrarische werktuigen zoals tractors, grasmaaimachines en afwateringsbuizen e.d.

* * *

Ook in Amerika heeft de industriële bedrijvigheid, welke met de sport samenhangt, invloed ondervonden van de tweede wereldoorlog. Vele sportslieden waren in het leger, er ontstond schaarste aan sportmateriaal en ook het reizen werd bemoeilijkt, daar de transportmiddelen geheel waren gericht op de oorlogsinspanning. Bovendien zijn de kosten sterk gestegen. Fabrikanten van vistuig bijv. schatten, dat de loonkosten, vergeleken met voor de oorlog, met minstens 60 pCt zijn gestegen, terwijl de materiaal-kosten zijn gestegen van 20 tot 125 pCt. Gedurende de oorlog hadden deze takken van nijverheid ook te kampen met een tekort aan geschoolde arbeid. Thans echter is de toestand weer aanzienlijk gunstiger geworden, hoewel er nog een grote vraag naar bijv. nieuwe clubgebouwen bestaat.

Er is een aantal factoren aan te wijzen, dat heeft bijgedragen tot de vergroting van de populariteit van de sportbeoefening: 1e de vijfdaagse werkweek; 2e de toegenomen bevolking; 3e de verhoging van het nationaal inkomen in de laatste jaren. De laatste factor is wel de belangrijkste. Voorts worden directeuren van ondernemingen gestimuleerd om meer aandacht te gaan besteden aan de sportbeoefening van hun werknemers, hetgeen de verhouding tussen de werkgevers en werknemers zeer ten goede kan komen.

De industriële bedrijvigheid, die steunt op de sportbeoefening, is evenals de industrie in het algemeen onderhevig aan conjunctuurinvloeden. De aankoop van sportbenodigdheden door gebruikers daalde in de Verenigde Staten tussen 1929 en 1933 met meer dan \$ 200 mln; in 1941 waren de uitgaven voor dit doel weer aanzienlijk hoger dan in 1929. Ook de takken van sport, die zich bij uitstek lenen voor toeschouwers, ondergingen de invloed van de depressie, maar in 1941 werd voor deze categorieën van sport weer ongeveer 60 pCt meer uitgegeven dan in 1929.

De *vooruitzichten* voor de met de sport verwante economische bedrijvigheid laten zich — aldus „The Index” — voor de Verenigde Staten gunstig beoordelen. Blijkens de ervaring van de laatste twintig jaren bestaat er in vredes-tijd een rechtstreekse verhouding tussen het totale beschikbare inkomen en de totale jaarlijkse uitgaven voor sport. Gedurende de oorlogsjaren werd deze verhouding verstoord door schaarste en de noodzakelijke concentratie op de oorlogsinspanning, maar men mag aannemen, dat deze verhouding thans weer is hersteld. Bij het huidige hoge niveau van het nationale inkomen wordt een relatief groot deel van de individuele inkomens besteed aan sport en recreatie, zodat de met de sport verwante takken van nijverheid daarvan profiteren. Ook het transportwezen ondervindt hiervan een gunstige invloed.

En last but not least — wij citeren hier letterlijk „The Index” — „the sports industry exerts an important influence upon the national welfare. . . Interest in sports is healthy, constructive in nature, and is a unifying, democratic factor in the national life”.

INTERNATIONALE NOTITIES.

GAAT ZUID-AFRIKA DE IMPORT BEPERKEN?

In een rede, uitgesproken op de algemene vergadering van aandeelhouders op 28 Juli jl., besprak de President van de Zuid-Afrikaanse Reservebank, Dr M. H. de Kock, de critieke ontwikkeling van de betalingsbalans van de Unie van Zuid-Afrika en de daaruit voortvloeiende gevolgen. Volgens Dr de Kock moet hêt voortdurend slechter worden van de ruilvoet in de eerste plaats worden toegeschreven aan het feit, dat de prijs van het voornaamste exportproduct, goud, sinds September 1939 practisch onveranderd is gebleven t.o.v. de valuta's van de voornaamste leveranciers van de Unie. Aan de andere kant zijn de prijzen van de door de Unie ingevoerde goederen aanmerkelijk gestegen. Voorts wees Dr de Kock op de zeer grote importbehoeften i.v.m. het exploiteren van nieuwe goudvelden, de vestiging van nieuwe industrieën en de uitbreiding van reeds bestaande.

Al deze factoren zouden reeds veel eerder een grote spanning met betrekking tot Zuid-Afrika's valutavoorraad hebben teweeggebracht, ware het niet, dat daar tegenover stond een grote toestroming van kapitaal (door Dr de Kock geschat op £ 180 mln) uit de rest van het sterlinggebied. Na Februari jl. is deze stroom van liquide middelen echter opgehouden en de goud- en deviezenvoorraad van de Unie is in de periode van Maart tot midden Juli met £ 30 mln gedaald (goud van £ 110 tot £ 88 mln en dollars van £ 10. tot £ 2 mln).

Het importoverschot van Zuid-Afrika uit de sterlinglanden zal, volgens Dr de Kock, binnen de nog lopende termijn van 2½ jaar het in Januari jl. aan Engeland verleende goudcrediet ten bedrage van £ 80 mln naast de overige aanwezige sterlingvoorraden, geheel absorberen ¹⁾. Bovendien overtreffen de importen uit landen met harde valuta de lopende goudproductie zo sterk, dat — indien geen beperkende maatregelen worden getroffen — met

¹⁾ Voor een toelichting hiervan herleze men het artikel van Prof. Dr H. W. J. Wijnholds: „De Zuid-Afrikaanse goudtelling aan Engeland” in „E.-S.B.” van 3. Maart 1948.

een spoedige uitputting van de goudvoorraad moet worden gerekend.

In het afgelopen jaar importeerde Zuid-Afrika per maand voor ongeveer £ 3,5 mln meer goederen uit landen buiten het sterlinggebied dan het door eigen goud- en goederenexporten kon dekken. In het lopende jaar is dit maandelijks tekort tot £ 5 mln gestegen.

„The obvious remedies for the maladjustment of the Union's balance of payments are — aldus Dr de Kock — to slow down the tempo of expansion and to accept a lower standard of living until capital expenditure on new mines and industries is bearing fruit... We shall have to rely more on our own capital resources and consume a smaller part of our national income... Restrictive credit and fiscal policies may have to be followed deliberately in order to reduce the volume of purchasing power in the Union”²⁾.

De „Neue Zürcher Zeitung”, van 31 Juli trekt uit het bovenstaande de conclusie, dat met de mogelijkheid van een vrij spoedige beperking van de invoer moet worden rekening gehouden. „The Financial Times” neemt aan, dat in dat geval de sterlinglanden echter voorlopig nog van zulke beperkingen verschoond zullen blijven.

²⁾ Zie: „The Economist” van 31 Juli 1948.

DE INFLATIE IN CHINA.

De inflatie in China woekert steeds verder. Midden Mei noteerde de Amerikaanse dollar op de zwarte markt 1 miljoen Chinese dollars; eind Juni bedroeg de koers 4 miljoen Chinese dollars op de zwarte markt en 2.450.000 op de officiële markt. Dit bedroeg moesten de importeurs dus voor dollars betalen, vergeleken met C \$ 480.000 eind Mei. Bij deze koersverhouding gaat het smokkelen van waardevolle goederen nog altijd door: de waarde van clandestiene verschepingen wordt geschat op ongeveer 3 miljoen Amerikaanse dollars per week, aldus de correspondent uit Shanghai van „The Financial Times” van 7 Augustus jl. Indien dit cijfer juist is, dan is de waarde van de clandestiene export even groot als die van de wettige. Bovendien schat men, dat niet meer dan ongeveer 75 pCt van de werkelijke waarde der uitgevoerde goederen door de verzenders wordt afgedragen, daar velen hun verzendingen onderwaarderen om een gedeelte van de opbrengst in het buitenland te houden.

In Chinese financiële kringen is men van mening, dat de Amerikaanse hulp (per maand zal voor ongeveer \$ 20 mln worden verscheept) de inflatie niet kan beëindigen. Hoogstens kan het tempo, waarin de inflatie voortschrijdt, worden verlangzaamd. Volgens hun opvattingen kan vergroting van de import alleen niet helpen, daar de snelle waardedaling van de Chinese valuta niet werd veroorzaakt door het uitgeven van te veel geld voor de import. De hoofdoorzaak zien zij gelegen in het feit, dat de Chinese valuta geen vertrouwen geniet; voorts wijzen zij erop, dat grote bedragen renteloos liggen in de door de communisten bezette — en bedreigde — gebieden, terwijl de investeringsmogelijkheden gering zijn. Zowel de agrarische als de industriële productie is in de afgelopen twee jaar aanzienlijk gedaald.

Onder dergelijke omstandigheden is het begrijpelijk — aldus „The Financial Times” —, dat noch de financiële noch de goederenmarkt gunstig worden beïnvloed door het feit, dat de Amerikaanse hulpverzendingen spoedig zullen arriveren. Temeer niet, omdat weinig bekend is over de wijze waarop deze goederen zullen worden verdeeld en waarvoor zij zullen worden aangewend.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Bij het passeren van de maandultimo namen de spanningen op de geldmarkt merkbaar af. Niet alleen, omdat toen grotendeels was voldaan aan de chartale-geldvraag van het publiek, doch tevens doordat het Rijk grote be-

talingen aan de gemeenten verrichtte. Op 3 Augustus daalde de callgeldrente dan ook reeds weer met $\frac{1}{8}$ pCt, om drie dagen later nogmaals te worden verlaagd tot 1 pCt, op welk niveau het callgeld nog ruim aangeboden bleef. Tevens is thans de periode, waarin nagenoeg geen schat-kistpromessen vervallen, voorbij, zodat vermoedelijk voorlopig geen al te grote spanningen ter geldmarkt verwacht behoeven te worden. In overeenstemming hiermede daalden de markt-discount's dan ook weer vrij aanzienlijk. Driemaandspromessen werden aan het einde der week tegen $1\frac{3}{8}$ pCt verhandeld, Februaripapier werd tegen $1\frac{7}{16}$ pCt aangeboden, terwijl de langer lopende termijnen ook ongeveer op dit niveau verkrijgbaar waren.

De bankbiljettencirculatie is bij de Juli-ultimo wel zeer sterk toegenomen, nl. in twee weken stijgt met f 100 miljoen. Sedert de geldsanering is het huidige peil ad f 3.059 miljoen nog niet bereikt, al bleef de biljettencirculatie aan het einde van 1947 niet zo heel ver beneden dit niveau. Hieruit blijkt tevens, dat de bankbiljettenomloop in ons land in het lopende jaar in feite nauwelijks nog een neiging tot stijgen vertoont. Vermoedelijk geldt dit laatste eveneens voor de totale geldsomloop, te oordelen althans naar de ontwikkeling van de crediteurensaldi der grote banken.

Vermoedelijk hebben de ontvangsten in vrij geld van de staatshuishouding ongeveer gelijke tred gehouden met de lopende uitgaven. Te verwonderen valt dit niet, gezien het binnenkomen op grote schaal van belastingaanslagen en betalingen in vrij geld op aanslagen in de bijzondere heffingen, tezamen met de guldenopbrengsten van invoeren, die met buitenlands crediet of Marshall-hulp zijn verkregen. Natuurlijk moet worden afgewacht, of deze stilstand in het proces van voortdurende toename van de binnenlandse geldsomloop van duurzame aard zal zijn. Veel hangt hierbij af van de vraag, welke kastekorten van het Rijk in het lopende en in het nieuwe begrotingsjaar zullen optreden.

In dit licht bezien valt het dan ook niet te verwonderen, dat de aandelenkoersen nu al geruime tijd zich op nagenoeg hetzelfde niveau blijven bewegen. Nieuwe geld uit overheidstekorten en liquidatie van buitenlands bezit wordt vrijwel niet meer toegevoerd, zodat uit dezen hoofde vrijwel geen beleggingsvraag meer kan worden uitgeoefend. De gunstige jaarverslagen meer dan uiteraard nauwelijks een stimulans tot koersstijging opleveren, temeer omdat juist onder deze omstandigheden, waarbij de geldruimte afneemt, of althans niet meer toeneemt, gerekend moet worden met verminderende afzetmogelijkheden op de binnenlandse markt, terwijl op buitenlandse markten de concurrentiemoeilijkheden eveneens toenemen. Internationale factoren, welke vroeger dikwijls een grote invloed uitoefenden op de bewegingen der aandelenkoersen, schijnen thans door het beleggende publiek vrijwel niet meer in aanmerking te worden genomen.

Op de beleggingsmarkt trad een lichte koersverbetering in, waardoor de 3-3½ pCt 1947 met $\frac{3}{8}$ pCt tot 98 pCt steeg en de 2½ pCt N.W.S. het niveau van $81\frac{1}{8}$ pCt bereikte.

Het is niet onmogelijk, dat aankopen voor de betaling in de heffingen deze stijging hebben veroorzaakt, omdat bij het koersniveau van de voorgaande week deze wijze van betaling niet onbelangrijk voordeel opleverde.

	30 Juli 1948	6 Aug. 1948
A.K.U.	169 $\frac{5}{8}$	165 $\frac{3}{4}$
v. Berkel's Ptaent	121 $\frac{1}{2}$	125 $\frac{3}{4}$
Lever Bros. Unilever C. v. A.	300 $\frac{1}{2}$	300 $\frac{3}{4}$
Philips G. b. v. A.	257 $\frac{1}{2}$ GB	255 $\frac{3}{4}$
Koninklijke Petroleum	340	343 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	196 $\frac{1}{2}$	195
N.S.U.	183	183
H.V.A.	224 $\frac{1}{2}$	227
Deli Mij C. v. A.	154 $\frac{1}{2}$ L	156 $\frac{1}{2}$ GB
Amsterdam Rubber	162	166 GB

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN JULI 1948.

Geldmarkt.

De totale geldomloop werd gedurende de maanden Juni en Juli gekenmerkt door een merkelijke expansie. De biljettenomloop van de Nationale Bank steeg tussen einde Mei en einde Juli met 3,3 mld frs, de rekeningen courant bij de Nationale Bank vermeerderden met 140 mln frs, de deposito's bij de postcheque met 1 mld frs (maand Juni alleen) en ook de vrije deposito's bij de private banken liepen gevoelig op. Per einde Juni had de totale geldomloop nagenoeg een zelfde hoogte als de seizoentop van het jaareinde 1947 bereikt (159,8 mld frs, index 1936 — '38 = 100 : 343). Als oorzaken van de beweging kunnen worden vermeld: de deblocage van een gedeelte van de 40 pCt tijdelijk onbeschikbare rekeningen, ontstaan ingevolge de muntsanering (duurzame invloed), en de grotere liquiditeitsbehoeften ingevolge de aanvang van de verloopperiode (seizoeninvloed).

De daggeldmarkt was gedurende de eerste drie weken van de besproken maand erg krap ingevolge een sterke daling van het aanbod vanwege de Rijksdienst voor de Maatschappelijke Zekerheid (betaling van verlofgelden). De Nationale Bank moest op die tijdspanne nagenoeg 1 mld kasbons van het Rentefonds opnemen om in het tekort aan daggelden te voorzien. Dank zij die mogelijkheid tot voorschotten, mogelijkheid die als veiligheidsklep werkt, kon de rentevoet voor het daggeld behouden blijven op 1,25 pCt.

De toestand van de Schatkist was in Juli weer gespannen. De voorschotten van de Nationale Bank stegen tot aan de overeengekomen maximumgrens van 50 mld frs. Ingevolge de goedkeuring door het Parlement van het wetsontwerp betreffende de statutenwijziging van de Nationale Bank werd de wetgeving op de voorschotten van de circulatiebank gewijzigd. In het vervolg zal de grens van de totale verrichtingen van de Nationale Bank op Schatkistcertificaten, alsmede op effecten uitgegeven door financiële instellingen, waarvan de verbintenissen gewaarborgd zijn door de Staat (o.a. kasbons van het Rentefonds) vastgesteld worden bij overeenkomst tussen de Minister van Financiën en de Nationale Bank, de Regentenraad gehoord. Dit accoord zal moeten worden goedgekeurd door de Ministerraad en binnen de 8 dagen gepubliceerd in het Staatsblad. Tot hiertoe werd nog niets betreffende een dergelijke nieuwe overeenkomst bekend gemaakt. De nieuwe wet op de Nationale Bank zal binnenkort in een afzonderlijk artikel worden behandeld.

De goud- en deviezenvoorraad van de Nationale Bank bleef nagenoeg stabiel. Ingevolge de stijging van de biljettenomloop liep de dekking terug tot op 47,2 pCt. Op de vrije goud- en deviezenmarkt was de stabiliteit eveneens overwegend (sovereign: 766,9 tegenover 767,5; gouden dollar 145,5 tegenover 145,0; papieren pond 145,50 tegenover 146,0; papieren dollar 50,87 tegenover 50,62). Alleen de merkelijke vooruitgang van de gulden valt aan te stippen (10,25 tegenover 9,47).

Kapitaalmarkt.

Op de emissiemarkt voor aandelen van private vennootschappen werden voor nagenoeg 65 mln frs nieuwe aandelen aangeboden (70 mln frs vorige maand).

De uitgifte van 1 mld frs 4 pCt kasbons van de Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen werd geopend op 15 Juli en sloot op 3 Augustus. De inschrijvingen bleken, alhoewel de uitgifte aan dezelfde voorwaarden geschiedde, minder goed te vloten dan ter gelegenheid van de nieuwe staatslening in Juni jl., wanneer op dezelfde tijdspanne 3,7 mld werd opgenomen.

Op de markt voor de schatkistcertificaten bleven de koersen van het vorig maandeinde nagenoeg behouden. De beweging van de staatsrenten wees op een normalisatie.

De 4 pCt Bevrijdingslening 1945 won 0,15 frs, terwijl de 4 pCt Geunificeerde Schuld — die steeds van een ruime steun van het Rentefonds genoot — met 0,60 frs terugliep. De dispariteit tussen die twee leningen van identiek hetzelfde type en dezelfde belangrijkheid werd aldus herleid van 4,20 frs tot 3,45 frs.

De obligaties van het Gemeentecrediet van de steden en van de private vennootschappen leden gevoelige koersverliezen. De vergelijkende netto-rendementstabel per einde van de maand ziet er als volgt uit:

Looptijd	Obligaties van					
	Staatsfondsen		Gemeentecrediet, steden en prov.		private vennootschappen	
	Juni	Juli	Juni	Juli	Juni	Juli
tot 1952....	4,64	4,65	5,17	5,22	—	—
tot 1957....	4,82	4,82	5,06	5,13	5,88	6,39
na 1957....	4,72	4,73	5,77	5,81	5,97	6,08

Hieruit blijkt:

1. Bij de Staatsfondsen bleef de anomalie tussen de rente op korte en halflange eensdeels en op lange termijn anderdeels behouden.

2. In de sector van de provinciën en steden en meer nog bij de obligaties van private vennootschappen viel een uitgesproken hausse van de rentevoet te noteren. Bijgevolg werd de spanning tussen de rentevoet in deze sectoren eensdeels en de rentevoet van de staatsfondsen anderdeels gevoelig vergroot.

Bedrijvigheid en koersindex van de aandelenbeurs van Brussel.

	Aantal verhandelde stukken (in duizendtallen)	Kapitalen (in mln frs)	Algem. koersindex 1936-'38 = 100
Einde Febr. '48	44,4	50,9	160,4
Einde April	21,0	20,2	152,7
Einde Juni	18,0	18,9	139,8
Midden Juli	17,0	17,8	136,3
Einde Juli	15,8	17,2	136,6

De dalende beweging van de aandelenbeurs van Brussel werd gedurende geheel de maand Juli — behoudens een kortstondige technische herneming tegen het maandeinde — voortgezet.

Uiteindelijk liep de algemene index met 2,3 pCt terug. De daling was het scherpst bij de aandelen van de bedrijfstakken waar een verzwakking van de bedrijvigheid kan worden waargenomen, o.a.: textiel (5,8 pCt), glas (4,1 pCt), papier (4,5 pCt); het minst daalden de gas- en electriciteitswaarden (0,7 pCt), de metaalnijverheid (1,1 pCt) en de grootwarenhuizen (1,9 pCt). De koloniale waarden stegen zelfs met nagenoeg 1 pCt.

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN.

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.	Deposits		
						Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1			
21 Juli '48	0,2	1.299,3	1.300	1.276,5	23,3			
28 Juli '48	0,2	1.299,2	1.300	1.285,0	15,2			
4 Aug. '48	0,2	1.299,3	1.300	1.288,3	11,9			

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
21 Juli '48	0,8	366,9	15,6	22,1	410,9	14,7	307,0
28 Juli '48	0,8	366,3	13,4	34,1	411,6	11,2	311,0
4 Aug. '48	0,9	405,2	10,6	27,4	437,6	8,6	305,4

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 9 Augustus 1948

		Activa.	
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank	f 19.200.000,—	f 19.210.000,—
	Bijbank	—	
	Agentsch.	10.000,—	
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, sub 4 van de Bankwet 1948)			
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			
Beleningen:		Hoofdbank	f 137.802.605,31
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Bijbank	855.665,37	f 143.639.472,76
	Agentsch.	4.981.202,08	
	Op effecten, enz.		
Op goederen en celen		772.412,60	f 143.639.472,76
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)			
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			
Munt en muntmateriaal:		f 482.358.237,96	
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f 481.703.757,21	f 482.358.237,96
Zilveren munt, enz.		654.480,75	
Papier op het buitenland		f 323.146.300,—	f 140.514.331,76
Tegoeed bij correspondenten in het buitenland		140.514.331,76	
Buitenlandse betaal-middelen		5.660.395,16	f 469.321.026,92
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		105.085.630,46	f 2.500.000,—
Gebouwen en inventaris		2.500.000,—	f 218.084.381,50
Diverse rekeningen		218.084.381,50	f 4.740.198.749,60
		Passiva.	
Kapitaal		f 20.000.000,—	f 12.759.703,05
Reservefonds		12.759.703,05	
Bijzondere reserves		54.447.566,03	f 49.914.931,33
Pensioenfonds		49.914.931,33	f 117.914.360,—
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		117.914.360,—	f 3.020.518.265,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)		3.020.518.265,—	f 149.147,87
Bankassigaties in omloop		149.147,87	f 684.627.778,86
Rekening-courant saldo's:		f 684.627.778,86	f 39.040.824,18
's Rijks Schatkist		684.627.778,86	
Geblokkeerde saldo's van banken		39.040.824,18	
Geblokkeerde saldo's van anderen		23.636.114,78	f 546.422.139,11
Vrije saldo's		546.422.139,11	f 1.293.726.856,93
Diverse rekeningen		1.293.726.856,93	f 200.767.919,39
			f 4.740.198.749,60

- 1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen ..... f —
- 2) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) .. 36.894.550,—
- Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 147.946.301,50

ZWEDSE RIKSBANK.
(Voornaamste posten in miljoenen kronen)

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
15 Juli 1948	183	116	2.919	228	165	—	182
23 Juli 1948	181	115	2.856	221	179	—	182
31 Juli 1948	178	113	2.859	221	198	—	182
Data	Biljetten in circulatie	Deposito's			45 dagen	Buiten-landse banken	Regulatie-rekening
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
15 Juli 1948	2.633	977	880	22	133	247	6
23 Juli 1948	2.639	868	746	39	136	241	8
31 Juli 1948	2.784	764	645	44	140	231	6

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt en munt-materiaal	Papier op het buitenland	Tegoeed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
28 Juni '48	482.131	318.167	149.260	10	150.156
5 Juli '48	482.162	315.820	145.392	10	151.270
12 „ '48	482.195	310.970	139.836	10	151.757
19 „ '48	482.238	315.846	145.637	10	173.221
26 „ '48	482.206	322.384	135.778	13.510	167.667
2 Aug. '48	482.250	311.046	144.036	38.810	147.131
9 „ '48	482.358	323.146	146.175	19.210	143.639
Data	Bankbiljetten in omloop	'Saldo in rekening-courant'			
		's Rijks Schatkist	Geblok-keerde saldo van banken	Geblok-keerde saldo van anderen	Vrije saldo
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
28 Juni '48	2.960.501	741.422	56.898	23.610	506.384
5 Juli '48	2.991.443	719.554	44.719	22.297	505.168
12 „ '48	2.961.945	819.628	27.871	22.006	463.538
19 „ '48	2.958.800	794.689	39.506	21.842	513.100
26 „ '48	2.995.905	765.290	30.441	20.627	519.884
2 Aug. '48	3.058.972	625.182	66.534	25.243	552.664
9 „ '48	3.020.518	684.628	39.041	23.636	546.422

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Totaal van de goud-voorraad 1)	Buiten-landse deviezen	Papier op België	Voorschotten op over-heldsfondsen	Deel-en-pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
1 Juli 1948	27.805	11.668	8.781	998	316	52.606
8 „ 1948	27.820	11.483	9.641	783	292	52.581
15 „ 1948	27.870	11.689	9.384	621	288	52.626
22 „ 1948	27.922	11.628	9.370	516	279	52.629
29 „ 1948	27.922	11.336	9.341	939	280	52.625
5 Aug. 1948	27.922	11.335	10.609	811	255	52.627
Data	Overheids-fondsen	Totaal activa 2)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldo		Resul-twet van Oct. '44 3)
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
1 Juli 1948	637	170.323	80.290	2	7.298	482
8 „ 1948	636	170.775	80.863	6	7.045	481
15 „ 1948	636	170.373	80.768	3	7.005	481
22 „ 1948	636	170.158	80.708	3	6.902	481
29 „ 1948	636	170.313	81.112	2	6.550	481
5 Aug. 1948	636	171.596	82.275	2	6.636	480

- 1) Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaarding van de goudvoorraad (Besluit no. 5 van 1-5-1944).
- 2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
- 3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars)

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcer-tificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
17 Juni 1948	22.241	21.623	263	20.749
24 Juni 1948	22.261	21.642	271	21.010
1 Juli 1948	22.258	21.642	256	21.366
Data	F.R.-bil-jetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
17 Juni 1948	23.689	19.862	984	17.999
24 Juni 1948	23.669	20.098	1.863	17.408
1 Juli 1948	23.752	20.176	1.928	17.389

Beschikbare krachten

Economisch Candidaat

26 jaar, Indische bestuurservaring, Maleis en Spaans sprekend, wenst opleiding in groot commercieel bedrijf, teneinde na voltooiing studie naar Zuid-Europa, Amerika of Indië te worden uitgezonden. Brieven no. ESB 1244, bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

DE

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.

zoekt voor haar Accountants-afdeling enige afgestudeerde

ACCOUNTANTS

of met hun studies vergevorderde

ASSISTENT-ACCOUNTANTS,

niet ouder dan 35 jaar en aangesloten bij één der bekende verenigingen.

Uitvoerige sollicitaties met opgave van verlangd salaris te richten aan:

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.

Provinciale Centrale, Afd. 1.
Coolingsingel 119, ROTTERDAM.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 JULI 1948

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f 42.203.865,—
Nederlands Schatkistpapier	594.392.527,33
Ander Overheidspapier	5.132.830,16
Wissels	836.488,20
Bankiers in Binnen- en Buitenland	16.040.532,05
Effecten en Syndicaten	1.550.765,65
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	9.135.754,90
Debiteuren	100.943.000,48
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	9.040.495,35
Gebouwen	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	934.750,55
	f 753.711.009,67
Kapitaal	f 42.000.000,—
Reserve	14.000.000,—
Bouwreserve	3.000.000,—
Deposito's op Termijn	77.551.822,74
Crediteuren	602.891.011,01
Geaccepteerd door Derden	34.524,38
Kassiers en Genomen Daggeldleningen	1.301.731,49
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	11.997.169,50
Reserve voor Verleende Pensioenen	934.750,55
	f 753.711.009,67

Als 39e Publicatie van het N.E.I.
is verschenen

Dr H. J. Witteveen

Loonshoogte en werkgelegenheid

Prijs f 6,—

(prijs voor leden en donateurs van het
N.E.I. f 4,50)

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hennipman, Prof. P. B. Kreukniet, Th. Ligthart, Prof. N. J. Polak, Prof. J. Tinbergen, Prof. H. M. H. A. van der Valk, Prof. C. A. Verrijn Stuart, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr. F. de Vries.

Abonnementsprijs f 22,50; franco p. post f 23,30;
voor studenten f 19,—; franco per post f 19,80.

Abonnementen worden aangenomen door den
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieler de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangeleekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor, Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).